

Luontokollektiivi ry
Särkivaarantie 13
82830 Haukivaara

LAUSUNTO

Pohjois-Karjalan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ympäristö- ja luonnonvarat - vastuualue

kirjaamo@ely.fi

Asia: Lausuntopyyntö Neova Oy:n Patrikkasuon turvetuotantoaluetta koskevasta ympäristövaikutusten arviointiohjelmasta (POKELY/1838/2023)

Lausunto edellä mainitussa asiassa

Muistuttajat ovat Pohjois-Karjalassa toimivia luontojärjestöjä

- 1) Luontokollektiivi ry**
- 2) Ilomantsin luonnonystävät ry**
- 3) Jäkkilän perinnemaisemayhdistys ry**

Taustaa

Neova Oy suunnittelee turvetuotannon aloittamista Ilomantsin kunnassa sijaitsevalla Patrikkasuon alueella. Patrikkasuon turvetuotantohankkeen pinta-ala auma- ja vesiensuojelurakennealueineen on 152,3 ha. Vesienkäsittelymenetelmänä on ympärivuotinen pintavalutus. Patrikkasuon tuotantoalueen kuivatusvedet tultaisiin johtamaan Heinäpuron kautta Haapojärveen Läävästöpohjaan. Alueella on tarkoitus tuottaa turvetta Neova Oy:n Ilomantsissa sijaitsevan aktiivihiilitehtaan raaka-aineeksi (polttoturpe n. 80% käytettävän turpeen määrästä). Turpeen vuosittainen kuljetusmäärä Ilomantsiin on keskimäärin noin 320 rekkakuormaa, keskimääräisen vuosituotannon ollessa noin 52 000 m³. Hankealueen suunniteltu turvetuotantoaika on noin 35–40 vuotta.

Hankkeen yhteysviranomaisena Pohjois-Karjalan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, ympäristö- ja luonnonvarat – vastuualue on asettanut Patrikkasuon turvetuotantoalueen ympäristövaikutusten arviointiohjelman YVA-ohjelman nähtäville ja lausuttavaksi 18.3.2024 (POKELY/1838/2023). Luontokollektiivi ry, Ilomantsin luonnonsuojeluyhdistys ry ja Jäkkilän perinnemaisemayhdistys ry (jatkossa muistuttajat tai yhdistykset) lausuvat arviointiohjelmasta seuraavaa.

Tarkasteltavat vaihtoehdot

Ympäristövaikutusten arvioinnissa tarkastellaan kahta hankkeen toteutusvaihtoehtoa (VE1 ja VE2) sekä ns. nollavaihtoehtoa (VE0) eli tilannetta, jossa hanketta ei toteuteta. Nollavaihtoehto toimii perustana

- VE0: Hankkeen toteuttamatta jättäminen. Alue säilyy nykyisessä tilassa.
- VE1: Turvetuotanto aloitetaan 137,6 hehtaarin alueella.
- VE2: Vaiheittainen kunnostus turvetuotantoon, ensin lohkot 1 ja 2 (yhteensä 69,8 hehtaaria), joidenka jälkeen lohko 3 (67,8 hehtaaria).

Muistuttajien näkemyksen mukaan vaiheittaisessa suunnitelmassa VE2 ei ole mitään eroa vaihtoehtoon VE1, niiden tavoitteet ja lopputulos ovat täsmälleen samat. Molemmassa vaihtoehdoissa Patrikkasuon arvokas suoluonto menetetään ja hankkeen haitalliset vesistövaikutukset alapuolisiin vesistöihin ilmastoon ovat täsmälleen samat.

- **Muistuttajat vaativat, että vaihtoehtona VE2 tarkastellaan Patrikkasuon luonnontilan palauttamista ennallistamalla suon ojitetut osat. Tämä tarjoaa selkeän uuden vaihtoehdon hankkeen taloudellisten, sosiaalisten ja ympäristöllisten vaikutusten arviointiin. Useat eri toimijat ovat toteuttaneet 2000 -luvulla runsaasti suoluonnon ennallistamishankkeita Pohjois-Karjalassa, joten kokemuksia hankkeiden taloudellisista, sosiaalisista ja ympäristöllistä vaikutuksista tämän vaihtoehdon luotettavan arvioinnin pohjaksi on saatavissa riittävästi tutkimustietoa.**

Esitetyn arviointiohjelman riittävyys

Patrikkasuon YVA-menettelyyn kuuluvassa ympäristövaikutusten arviointiohjelmassa on pääosin huomioitu YVA-lain edellyttämät arviointitekijät. Keskeisin arviointiohjelman puute liittyy hankkeen ilmastovaikutusten arviointiin. Suunnitellun Patrikkasuon turvetuotantoalueen turvetta käytetään Ilomantsin aktiivihilitehtaan energiantuotantoon ja aktiivihiihen valistuksen raaka-aineeksi. Pääosa (75-80%) nostetusta turpeesta käytetään laitoksen energiantuotantoon ja vain 20-25% käytetyn turpeen sisältämästä hiilestä käytetään varsinaisen aktiivihiihen käyttöön. Siten aktiivihilitehtaan ilmastovaikutukset ovat lähes samat kuin turpeen käytössä energiantuotantoon.

Ympäristövaikutusten arvioinnissa tulee muistuttajien näkemyksen mukaan arvioida vaikutukset sekä itse tuotantoalueen osalta, mutta myös aktiivihilitehtaan ja sen käyttämien turvepellettien valmistustehtaan kokonaisuutena. Edelleen tulee arvioida vaikutukset Ilomantsin aktiivihilitehtaan laajennuksen osalta sekä pitkäaikaisvaikutukset, koska aktiivihilitehtaan tarpeisiin on Pohjois-Karjalan vaihemaakuntakaavassa 2040 varattu 29 uutta turvetuotantoaluetta. Vaihemaakuntakaava ei ole tällä hetkellä vielä lainvoimainen, koska kaavan kaikista turvevarauksista valitettiin Itä-Suomen hallinto-oikeuteen ja hallinto-oikeuden päätöksen jälkeen osasta kaavavarauksista on tehty valituslupahakemus ja valitus Korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Korkein hallinto-oikeus ei ole vielä tehnyt päätöstä asiassa.

Suunniteltu hanke on osa laajempaa kokonaisuutta, jolla halutaan varmistaa turvetuotannon energiakäytön ja aktiivihiihen valmistamisen jatkuminen useiksi vuosikymmeniksi eteenpäin huolimatta kansallisesta, EU:n ja kansainvälisistä ilmasto-ohjelmista/sitoumuksista. Aktiivihiihtä voidaan valmistaa useista erilaisista Ilomantsin alueelta saatavissa olevista raaka-aineista (mm. maa- ja metsätalouden sivuvirroista), joten ympäristövaikutusten arvioinnissa on syytä arvioida aktiivihiihen valmistus myös muusta kuin turpeesta, kuten myös laitoksen energiantuotanto muulla kuin polttoturpeella, jolloin hankkeen ympäristövaikutukset vähenisivät oleellisesti. Tärkeää on arvioida myös näiden vaihtoehtojen vaikutus kiertotalouden kehittämiseen alueen myös koko maakunnan kannalta.

Ilmastonmuutoksen vaikutusten kokonaiskuvan saamiseksi vaikutukset tulee siten arvioida Patrikkasuon lisäksi myös turvepellettien valmistuksen ja itse aktiivihiihlaitoksen osalta toiminnan kokonaisvaikutusten arviointina. Koska Patrikkasuon on osa aktiivihiihlaitoksen toiminnan jatkumoa, niin ilmastovaikutukset tulee arvioida myös Pohjois-Karjalan vaihemaakuntakaavaan 2040 varattujen uusien turvetuotantoalueiden osalta.

Vastaavaa menettelyä Pohjois-Karjalan ELY-keskus edellytti Karjalan kultalinjan YVA-menettelyssä, jossa arvioitiin seitsemän avolouhoksen ympäristövaikutukset kokonaisuutena.

Patrikkasuon turvetuotantoalueen soveltuvuus maakuntakaavan 2040 1 vaihekaavan mukaisena sijoituspaikkana

YVA-ohjelmassa esitetään Patrikkasuon kaavoitustilanne Pohjois-Karjalan maakuntakaava 2040, 1. vaihekaavan osalta. Pohjois-Karjalan maakuntavaltuusto hyväksyi maakuntakaava 2040 1. vaiheen 13.6.2022. Vaihekaavasta valitettiin turvevarauksien osalta Itä-Suomen Hallinto-oikeuteen. Hallinto-oikeus kumosi 20.9.2023 antamalla päätöksellään puutteellisten selvitysten vuoksi Pohjois-Karjalan maakuntakaava 1. vaiheen mm. siltä osin, kuin siinä osoitettiin Patrikkasuo turvetuotantoon soveltuvaksi alueeksi.

YVA-ohjelmassa tuodaan esille, että Hallinto-oikeuden päätökseen kohdistuu muutoksenhaku, sillä KHO:lta on haettu lupaa valittaa päätöksestä. Edelleen ohjelmassa todetaan, että kaavan saadessa lainvoiman, se tulee täydentämään hyväksytyä Pohjois-Karjalan maakuntakaava 2040 -kaavaa. Samalla kumotaan Pohjois-Karjalan maakuntakaava 2040 turvetuotannon osalta.

Ohjelmassa ei kuitenkaan tuoda esille sitä, että Hallinto-oikeuden päätöksestä Korkeimmalle Hallinto-oikeudelle tehty valituslupahakemus ja valitus ei koskenut Hallinto-oikeuden päätöksessä kumottuja kaavan selvitysten perusteella luonnontilaisuusluokkaan 2 luokiteltuja soita. Päätöksessä todetaan, että ”Valituksenalainen kaava kumotaan siltä osin kuin Kuuksensuo N (Ilomantsi), Niemissuo (Ilomantsi), Petronrimpi (Joensuu/Ilomantsi), Patrikkasuo-Ruostesuo1 (Ilomantsi), Petäikönsuo (Tohmajärvi) ja Tavarasuo-Sikosuo (Ilomantsi) on osoitettu turvetuotantoon soveltuviksi alueiksi”.

Riippumatta Korkeimman Hallinto-oikeuden päätöksestä lopullisessa lainvoimaisessa Maakuntakaavan 1 vaiheessa Itä-Suomen hallinto-oikeuden päätöksen mukaisesti Patrikkasuo ei sovellu turvetuotantoalueeksi. Muistuttajien mukaan tämä pitää ottaa huomioon myös YVA-ohjelman maakuntakaavan 2040 1 vaiheen turvevarauksia koskevassa kuvauksessa YVA-ohjelman sivuilla 27-29. Niissä annetaan virheellinen kuva Patrikkasuon soveltuvuudesta turvetuotannon sijoituspaikaksi vaihekaavassa, joten tältä osin sivujen tiedot pitää muuttaa vastamaan Itä-Suomen Hallinto-oikeuden kumoamispäätöstä, mm. Patriikka-Ruostesuo-alue tulee poistaa kuvassa 7-2 esitetyistä vaihekaavan turvetuotantoon soveltuvista tu-varauksista.

Luontoselvitysten vaatimat korjaukset ja tarkennukset

Tehtyjen maastokartoitukset osoittavat, että Patrikkasuolla on huomattava määrä luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaita luonnontilaisia ja luonnontilaisen kaltaiseksi palautuneita luontotyyppisiä sekä suuri määrä luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokasta eliölajistoa hankealueen eri osissa sekä luonnontilaisilla ja aiemmin ojitetuilla alueilla. Selvityksissä on kuitenkin useita puutteita, osin myös virheitä ja tulkinnanvaraisia arvioita luontotyyppien ja eliölajien uhanalaisuuden tarkastelussa, joita on syytä tarkentaa ja korjata lopulliseen arviointiohjelmaan. Muistuttajien mukaan Patrikkasuon luonnon monimuotoisuuden merkittävyyttä tulee korjausten ja tarkennusten pohjalta arvioida uudelleen lopullisessa arviointiohjelmassa.

1. Patrikkasuo Luonnontilaisuus, luontotyypit ja soidensuojelullinen arvo

Patrikkasuo kuuluu GTK:n arvion mukaan soiden yleisen luontoarvon luokittelussa luonnontilaisuusluokkaan 2. Näillä soilla luonnontilaa muuttava käyttö on mahdollista, jos suon yleinen luontoarvo on seudun ojitusasteen perusteella keskimääräistä alhaisempi eivätkä erityiset luontoarvot ole merkittäviä.

Kasvillisuuskartoituksen perusteella ”selvitysalue on lähes kokonaan tiheästi ojitettua ja luonnontilaltaan jo melko voimakkaasti muuttunutta rämemuuttumaa ja osin varputurvekangasta, jolla puuston kasvu on voimakasta. Selvitysalueen koillisrajalla on ojittamaton pitkulainen suoalue luode-kaakkoissuuntaisen kokoomaajan ja suon koillisreunan ojan välissä. Siellä on ollut hyvin vetistä rimpinevaa vanhojen ilmakuviin perusteella, joten sitä ei ole voitu ojittaa. Sen sijaan tutkimusrajauksen koillisrajalla sijaitsevan neliön muotoisen ”pullistuman” alueella näkyy esimerkiksi vuoden 2007 ilmakuvasa kapeita lounas-koillisuuntaisia ojia. Karttaan niitä ei ole merkitty. Myös rajauksen luoteisosassa, Kalliosaarten itäpuolisella karttaan ojittamattomaksi merkityllä suoalueella, näkyy kapeita ojia esimerkiksi vuoden 2007 ilmakuvasa. Ojat erottuvat osin umpeenkasvaneina vielä vuoden 2022 ilmakuvasa. Edellä mainitussa peruskartassa ojittamattomilta näyttävät suoalueet eivät ole luonnontilaisia, vaan ne ovat selvästi kuivahtaneet. Selvitysalueen lounaisosassa on lisäksi kartassa näkyvien ojien välissä kapeampia ojia”.

Edelleen selvityksessä todetaan, että ”selvitysalueen keskivaiheilla Kinnarinlammen itäpuolella on ojittamaton alue, jossa ei näy ojia edes vanhemmissa ilmakuvissa. Sen itäosassa on mm. rimpinevaa, keskellä lyhytkorsinevaa ja länsiosassa mm. isovarapurämettä. Sekin vaikutti kuivahtaneelta ympäröivien ojitusten vaikutuksesta”.

Selvityksen luvun 5 mukaan selvitysalueella uhanalaisia luontotyyppisiä ovat ojittamattomilla alueilla mm. sararämeet, rimpinevat ja rimpinevarämeet, jotka Etelä-Suomessa luokitellaan erittäin uhanalaisiksi (EN). Luonnontilaisen luontotyyppikohteen pinta-ala on noin 3,24 ha ja sen rajaus on esitetty selvityksen kuvassa (huomionarvoiset luontotyypit). Pohjois-Suomessa ne luokitellaan säilyviksi (LC). Etelä-Suomessa vaarantuneeksi (VU) luokiteltua tupasvillarämettä on mm. enimmäkseen ojittamattomassa pohjoiskärjessä. Pohjois-Suomessa tupasvillaräme luokitellaan säilyväksi. Kohde kuuluu luontotyyppien uhanalaisuusluokituksessa Etelä-Suomen osa-alueeseen. (Kontula & Raunio 2018).

Muistuttajien mielestä suotyyppien uhanalaisuuden vertailu Pohjois- ja Etelä-Suomen välillä, jonka perusteella luonnontilaisten huomionarvoisiksi luokiteltujen pinta-ala arvioitiin olevan vain 3,2 ha, on tarkoituksenhakuista. Etelä-Suomessa soiden ojitusaste on hyvin suuri Pohjois-Suomeen verrattuna ja näin soiden uhanalaisten luontotyyppien määrä ja uhanalaisuuden aste on täysin erilainen näiden alueiden välillä. Kasvillisuusselvityksessä ei myöskään mainittu, että lyhytkorsi- ja isovarapuräme ovat Etelä-Suomessa vaarantuneita. Kokonaisuudessaan uhanalaisuuden esittelyn tarkoituksen hakuinen vähättely ja puutteellisuus ja tukee muistuttajien arvion mukaan selkeästi Patrikkasuo luonnontilaa muuttavan käytön mahdollisuutta luonnontilaisuusluokan 2 soilla eli suon osoittamista turvetuotantoon, vaikka sitä ei suoraan sanota.

Kasvillisuusselvityksen kartoilla luonnontilaisten ja muuttumiksi esitettyjen luontotyyppien määrä ja pinta-ala on huomattavan suuri. Lisäksi kasvillisuus-, linnusto- ja perhoskartoitusten perusteella näillä alueilla on myös suuri määrä luonnon monimuotoisuuden kannalta huomionarvoista lajistoa (mm. uhanalaisia,

silmälläpidettäviä, lintudirektiivin lajeja sekä Suomen kansainvälisiä vastuulajeja jne.). Tämä vastaa karttatarkastelujen ja omien maastokartoitusten perusteella muistuttajille syntynyttä kuvaa Patrikkasuon luonnontilaisuudesta ja luontotyypeistä, joilla on runsaasti merkittävää eliölajistoa. Esimerkiksi suon itäreunan ”pullistuman” mesotrofinen rimpinevaräme on selvityksen mukaan merkitty alueen vanhojen kapeiden ojien vuoksi muuttumaksi. Muistuttajien maastotarkastusten mukaan alue on vesitaloudeltaan ja kasvillisuuden rakenteen perusteella lähes muuttumaton ja lajistoltaan edustava, alueella kasvaa mm. suon suojelullisesti hyvin merkittävää kasvilajia, kaitakämmekkää.

Muistuttajien arvion mukaan suon ojittamattomia osia ja pääosin myös kasvillisuusselvityksen muuttumiksi merkittyjä luontotyyppisiä voidaan suon ojitusten aiheuttamista haitoista huolimatta arvioida luonnontilaisiksi tai luonnontilaisen kaltaiseksi suoluontotyypeiksi. Kasvillisuusselvityksen liitekuvien 1-3 mukaan luonnontilaisten ja muuttumiksi merkittyjen luontotyyppien pinta-ala selvitysalueella on yli 90 ha.

Kasvillisuusselvityksessä 3,2 hehtaarin huomionarvoiseksi merkityllä luontotyyppi-alueella ei ole lainkaan todenmukaista pohjaa. Hankealueen ja sen reunan kaikki erittäin uhanalaiset luonnontilaiset ja luonnontilaisen kaltaiset rehevät ojittamattomat ja kasvillisuusselvityksessä muuttumiksi merkityt luontotyypit rimpineva- ja sararäme sekä rimpineva ja niiden eliölajisto ovat huomionarvoisia ja suoluonnon monimuotoisuuden kannalta hyvin arvokkaita. Pelkästään näiden pinta-ala suon itäreunan meso-eutrofisella alueella ja noin 30 ha eli lähes 10 -kertainen määrä verrattuna kasvillisuusselvityksen arvioon.

Lisäksi suon kartoituksissa on havaittu valtakunnallisesti ja alueellisesti uhanalaisia lintu- ja perhoslajeja, joten esiintymien perusteella suojelullisesti ja suoluonnon monimuotoisuuden kannalta huomionarvoisten luontotyyppien laajuus hankealueen vaikutuspiirissä on muistuttajien arvion mukaan vielä yllä esitettyä suurempi. Esimerkiksi perhoslajeista alueellisesti uhanalaista vihersiipeä esiintyy melko runsaana hankealueella yli 35 ha:n alueella ja esiintymä ulottuu myös hankealueen länsiosiin (perhosselvitys, kuva 3). Kasvillisuus- ja perhosselvitysten perusteella arvioitu suotyypeiltään ja eliölajistoltaan huomionarvoisen luontotyyppi-alueen kokonaisalan arvio nousee vielä suuremmaksi lähes 50 hehtaariin, joka on muistuttajien käsityksen mukaan selkeästi totuudenmukaisempi kuin kasvillisuusselvityksen arvio.

Muistuttajat vaativat, että kasvillisuusselvitysten tulkintoja turpeennostoon suunnitellun hankealueen luonnontilaisten ja luonnontilaisen kaltaisten luontotyyppien pinta-aloista, alueen luontotyyppien uhanalaisuuden merkityksestä Etelä-Suomessa ja huomionarvoisten luontotyyppien pinta-alan suuruudesta tulee korjata ja tarkentaa yllä esitetyn mukaisesti. Muistuttajat haluavat vielä korostaa, että tarkennusesitykset perustuvat pääosin hankkeen kasvillisuus- ja muiden eliölajien selvityksistä.

2. Patrikkasuon eliölajisto

Kasvilajit

- Kasvillisuusselvityksessä todetaan virheellisesti, että alueellisesti uhanalaisten kasvilajien esiintymiä ei löytynyt, eikä niitä tiedetä esiintyvän alueella.
- Selvityksen kasvilajeista **valtakunnallisesti silmälläpidettävät (NT) punakämmekkä ja ruskopiirtoheinä** sekä elinvoimaiset (LC) **vaaleasara ja sykeröpiippo** ovat alueellisesti uhanalaisia lajeja 2 b-vyöhykkeellä.
- Vaaleasara on myös Suomen kansainvälinen vastuulaji (EVA) ja kasviselvityksessä

mainituista lajeista villapääluikka on suoluonnon monimuotoisuuden kannalta huomionarvoinen suolaji (soidensuojelun täydennysesitys).

- **Muistuttajat vaativat, että kasvillisuusselvitystä tulee tarkentaa yllä esitetyn mukaisesti**

Lintulajit

- Linnustoselvityksen huomionarvoisten lajien taulukkoon on merkitty kaksi kartoituksissa havaittua valtakunnallisesti vaarantunutta laji: riekko ja pensastasku. Taulukon jälkeen selvityksessä on mainittu, että laji.fi tietokannan mukaan Patrikkasuo, Heinäpuro, Ruostesuon -alueelta on havaittu valtakunnallisesti vaarantuneeksi luokiteltu pyy.
- Kasvillisuusselvityksessä havaittu sinisuohaukka on myös valtakunnallisesti vaarantunut. YVA-ohjelmassa on edellä esitetyn mukaisesti todettu, että hankealueella tai sen läheisyydessä on havaittu pesivänä, todennäköisesti pesivänä tai mahdollisesti pesivänä neljä vaarantunutta lintulajia.
- Kaikki nämä valtakunnallisesti vaarantuneet lajit tulisi olla mukana selkeästi selitettynä lintuselvityksen huomionarvoisten lajien taulukossa. Linnustoselvityksessä korostetaan uhanalaisten lajien yksilömäärien vähäisyyttä. Se ei kuitenkaan ole havaintojen merkittävyyttä vähentävä tieto, koska lajien esiintyminen ilmentää elinympäristön luonnontilan kaltaisuutta ja soveltuvuutta näiden lajien elinympäristönä.
- Valtakunnallisesti vaarantunutta riekkoa ei ole tarpeen mainita alueellisesti uhanalaisissa lajeissa.
- Selvityksessä alueellisesti uhanalaisiksi mainitut silmälläpidettävä järripeippo sekä elinvoimaiset pikkukuovi ja kapustarinta eivät ole alueellisesti uhanalaisia 2 b-vyöhykkeellä
- Selvityksessä mainituista lajeista **taivaanvuohi** ja **pohjansirkku** ovat valtakunnallisesti silmälläpidettäviä. Pohjansirkku on myös alueellisesti uhanalainen 2b -vyöhykkeellä.
- Muista Luonnon monimuotoisuuden merkittävyyden kannalta tärkeitä eliölajeja ovat myös Suomen kansainväliset vastuulajit (EVA), lintudirektiivin liitteen I lajit sekä luonnon monimuotoisuuden kannalta huomionarvoiset lajit.
- Linnustoselvityksen ja selvityksessä mainituista laji.fi tietokannan Patrikkasuo, Heinäpuro, Ruostesuon -alueelta mainituista lintulajeista viisi on Suomen kansainvälisiä vastuulajia: **pikkukuovi, teeri valkoviklo, metso, liro**. Nämä tulisi olla mukana lintuselvityksen huomionarvoisiksi lajeiksi kootussa taulukossa.
- Lintudirektiivin liitteen 1 lajien esitys selvityksessä ja YVA-ohjelmassa on epäselvä. Selvityksen taulukkoon on merkitty kartoituksissa havaitut 3 direktiivilajia. Tämän jälkeen selvityksessä luetellaan laji.fi tietokannan mukaan Patrikkasuo, Heinäpuro, Ruostesuon -alueelta on havaittu seitsemän lintudirektiivin liitteen 1 lajia. Lisäksi selvityksessä mainitaan, että kasvillisuusselvityksessä havaituista lintulajeista sinisuohaukka ja palokärki (tuore syönnösjälki) ovat myös direktiivilajeja. YVA-ohjelmassa puolestaan todetaan, että hankealueella tai sen läheisyydessä on havaittu pesivänä, todennäköisesti pesivänä tai mahdollisesti pesivänä seitsemän EU:n lintudirektiivin liitteen I lajia.
- Linnusto-, kasvillisuus- ja laji.fi havaintojen mukaan hankealueella tai sen läheisyydessä on havaittu pesivänä, todennäköisesti tai mahdollisesti pesivänä yhteensä yhdeksän EU:n lintudirektiivin liitteen I lajia: **kapustarinta, kurki, teeri, metso, pyy, liro, harmaapäätikka, sinisuohaukka ja palokärki**. Kaikki nämä lintudirektiivin liitteen 1 lajit tulisi olla koottuna selkeästi linnustoselvityksen huomionarvoisten lajien taulukossa.

Muistuttajat vaativat, että linnustoselvitystä tulee tarkentaa yllä esitetyn mukaisesti

Perhoslajit

- Valtakunnallisesti silmälläpidettävä **rämevihersiipi** on myös alueellisesti uhanalainen 2 b-vyöhykkeellä. **Tämä tulee lisätä perhosselvitykseen.**

Luontoselvitysten lisäkartoitustarpeet

Yleistä

Patrikkasuolla kesällä 2023 tehdyt luontokartoitukset ovat osoittaneet, että turpeenottoon suunniteltu alue on luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokas suokokonaisuus. Muistuttajien arvion mukaan luontoselvityksiä tulee vielä monelta osin täydentää, koska yhtenä kesänä tehtävä kartoitus ei anna riittävän luotettavaa kuvaa alueen eliölajistosta.

Tehdyt kartoitukset ovat pääosin kohdistuneet hankealueelle, jonka luonnonarvot kokonaisuudessaan tuhoutuvat turpeenoton seurauksena. Lisäselvitykset tulee kohdistua myös turpeennoston kuivatus-, kuormitus-, turvepöly-, melu- ja muiden häiriöiden vaikutusalueelle eli turpeenottorajauksen kaikkien reuna-alueiden suo-, metsä-, ranta- ja vesistöjen ja pienvesien luontotyyppien alueelle vähintään 500 metrin päähän varausalueesta minne hankealueen haitalliset ympäristövaikutukset (mm. melu ja pöly) nykytiedon valossa voivat ulottua.

Kasvillisuus

- Muistuttajien havaintojen mukaan kaitakämmekkää esiintyy laajemmin Patrikkasuon itäreunan luonnontilaisilla ja muuttuneiksi merkityillä mesoeutrofisilla suotyypeillä, ei pelkästään alueen NE-osassa (**liite 1**). Kaitakämmekkä on valtakunnallisesti vaarantunut ja koko maassa rauhoitettu kasvilaji (LSA 1997/160, liite 2a 2021/521), joten lajin esiintymien selvittäminen ja merkitys Patrikkasuon suoluonnon monimuotoisuuden ja suojelun kannalta on muistuttajien arvoihin mukaan välttämätön vastaavalla tavalla kuin YVA-ohjelmassa on jo tehty suopunakämmekän kohdalla.
- Kasvillisuusselvityksessä hankealueen sammallajistoa, erityisesti mesoeutrofisilla suotyypeillä lajistoa ei ole juuri lainkaan esitelty. Tämän vuoksi muistuttajien näkemyksen mukaan jo tehtyjen kartoitusten sammallajistoa tulisi kuvata tarkemmin ja tässä vaadittavien lisäkartoitusten perusteella sammallajistoa ja lajien esiintymiä alueen eri suotyypeillä tulisi edelleen tarkentaa.
- Muistuttajien havaintojen mukaan Patrikkasuolla on myös muiden suojelullisesti merkittävien kasvilajien esiintymiä, joten putkilokasvien lisäkartoitus ei tule koskea pelkästään kaitakämmekkää.
- Puustoisten soiden, niiden metsäsaarekkeiden ja reunametsien puiden rungoilla ja oksilla keloilla ja lahoppuilla jäkälä-, sieni ja sammallajistoa, joista osa on suojelullisesti merkittäviä. Näille lajeille turvetuotannon haitat ulottuvat hankealueen lisäksi myös turpeennostosta leviävän turvepölyn vaikutusalueelle. Patrikkasuolla tämä lajisto on kokonaan kartoittamatta.

Muistuttajat vaativat, että yllä esitetyn mukaisesti kasvillisuuden lisäkartoituksia tehdään seuraavasti kesällä 2024

- **Kaitakämmekän ja muiden huomionarvoisten putkilokasvilajien sekä sammallajien kartoitus suon itäreunan meso-eutrofisilla suotyypeillä.**

- **puiden rungoilla ja oksilla keloilla ja lahopuilla jäkälä-, sieni- ja sammallajiston kartoitus hankealueella ja sen reunoilla turvepölyn noin 500 metrin vaikutusalueella.**

Linnusto

- Yhdistysten arvioin mukaan linnustaselvitystä voidaan pitää myös jossain määrin puutteellisenä. Tätä kuvastaa kasvillisuus selvityksestä ja laji.fi -tiedostoista saadut merkittävät lisäykset alueen lintulajistoon. Muistuttajien arvion mukaan alueella pitäisi tehdä lisäkartoitus, jossa kiinnitetään erityisesti huomiota huomioarvoisiin lajeihin ja myös niiden parimääriin. Aiempien kartoituksissa havaittujen huomionarvoisten lajien parimääräarviot pitäisi myös esittää. Selvityksessä on vain todettu, että parimäärät ovat pieniä. Kuitenkin selvityksen kartan 2.1. kuvatekstissä todetaan, että havainto riekosta on kolme vieretysten pesältä tavattua emolintua. Jo pelkästään tämän perusteella voi arvioida, että Patrikkasuo on hyvin merkittävä riekkosuo.
- Lisäkartoitus tulee ulottaa myös hankealueen läheisyydessä sijaitsevan Kinnarilammen alueelle sekä myös muualle hankealueen meluvyöhykkeelle, koska turvetuotannon melun aiheuttama häiriö heikentää lintujen pesimämahdollisuuksia alueella.
- Lisäselvityksessä pitäisi myös kartoittaa/arvioida alueen merkitystä lintujen ruokailu- ja muutonaikaisena levähdysalueena.

Muistuttajat vaativat, että yllä esitetyn mukaisesti linnuston lisäkartoituksia/arviointeja tehdään seuraavasti kesällä 2024

- **Huomionarvoisten lintulajien ja niiden parimäärien kartoitus hankkeen melun noin 500 metrin vaikutusalueella sekä kartoittaa/arvioida alueen merkitystä lintujen ruokailu- ja muutonaikaisena levähdysalueena.**

Perhoset

- Patrikkasuon päiväperhoset selvitettiin kohtaisen hyvin kesällä 2023. Selvityksen mukaan levinneisyyden ja elinympäristön puolesta mahdollisesti alueella esiintyviä suojelullisesti arvokkaita lajeja olisivat esimerkiksi muurain- ja rahkahopeatäplä. Niitä ei kuitenkaan nähty. Suolta on laji.fi -tietokannassa 1990 luvulla havainto rahkahopeatäplästä ja myös toisesta suojelullisesti arvokkaasta suokirjosiivestä. Molemmat lajit ovat valtakunnallisesti silmälläpidettäviä ja alueellisesti uhanalaisia 2 b-vyöhykkeellä. Patrikkasuolla on vielä suuria luonnontilaisia ja luonnontilaisen kaltaisia osia, joten lienee mahdollista, että lajit, varsinkin rahkahopeatäplä, edelleen esiintyvät alueella.
- Kolmas huomionarvoinen laji, valtakunnallisesti silmälläpidettävä rämekylmänperhonen voi myös kuulua suon lajistoon. Selvityksessä sitä ei havaittu, tämä johtuu siitä, että laji lentää joka toinen vuosi, ja näin ollen sen löytyminen selvityksissä ei ollut mahdollinen.
- Hankealueen turvepöly voi heikentää perhosten elinympäristöjä hankealueen reunoilla, joten kartoitusta tulisi laajentaa tulisi laajentaa näille alueille
- Alueen yöperhoslajistoa ei selvitty kesällä 2023. Näistä suojelullisesti merkittävin on erittäin uhanlaiseksi ja luonnonsuojelulain erityisesti suojeltavaksi lajiksi luokiteltu suoventokas. Laji on vähentynyt erittäin voimakkaasti viime vuosikymmeninä, mutta Patrikkasuo kuuluu lajin levinneisyysalueeseen ja suolla on lajille sopivaa elinympäristöä. Lisäksi Patrikkasuon ympäristön soilta eri suunnilta on useita vanhoja havaintoja suoventokkaasta (laji.fi) Siksi ei ole täysin poissuljettua, että laji esiintyy vielä myös Patrikkasuolla.

Muistuttajat vaativat, että yllä esitetyn mukaisesti perhosen lisäkartoituksia tehdään seuraavasti kesällä 2024

- perhosselvitystä tulee täydentää, keskittyen päiväperhosten osalta suojellisesti arvokkaiden lajien etsintään.
- alueella tulee tehdä yöperhosselvitys
- kartoitukset tulee ulottaa hankealueen reunoilla turvepölyn noin 500 metrin vaikutusalueelle.

Hämähäkit

- Putkelanharjun ympäristön soilta on ilmoitettu vuosilta 2008 ja 2011 rämeristihämähäkin (VU) havaintoja (Laji.fi), joten muistuttajien arvion mukaan Patrikkasuo on myös lajille sopivaa elinympäristöä. Suomen lajien uhanalaisuuden punaisen kirjan mukaan ojitus ja turpeennosto ovat rämeristihämähäkin uhanalaisuuden keskeisimmät syyt.

Muistuttajat vaativat, että hankealueella ja sen reunoilla tulee tehdä suurikokoisen ja suhteellisen helposti tunnistettavan rämeristihämähäkin kartoitus kesällä 2024

Direktiivilajit

- Direktiivilajien selvitykset koskivat luontodirektiivin IV (a) liitteen lajeja, joiden lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on luonnonsuojelulain (78 §) kielletty.
- Maastokartoituksia tehtiin vain **viitasammakon** osalta. Selvityksessä ei havaittu viitasammakkoa, vaikka niiden soidin oli käynnissä Pohjois-Karjalassa selvityksen ajankohdan aikaan. Hankealueen läheltä ei ole myöskään ilmoitettu viitasammakkohavaintoja (Laji.fi). Muistuttajien arvion mukaan selvitysalue oli kutakuinkin kattava. Kartoitusta olisi syytä kuitenkin vielä täydentää hankealueen suorimmilla ja Heinäpuron varren pikkulammilla, koska lajin esiintyminen näillä alueilla (lisääntymis-/levähdysalue) ei ole poissuljettua.
- Muiden selvityksessä mainittujen luontodirektiivin liitteen IV (a) lajien esiintymistä hankealueella tarkasteltiin pääosin lajien elinympäristö- ja levinneisyystietojen perusteella. Lisäksi soveltuvia elinympäristöjä kartoitettiin muiden maastotöiden aikana.
- Patrikan kylän asukkaiden havaintojen mukaan lepakoita näkyy asutuksen lähistöllä, joten tältä osin tulee selvittää lepakkolajisto ja Patrikkasuon hankealueen mahdollinen merkitys lepakkojen, erityisesti **pohjanlepakon** lisääntymis-, levähdysalueena. YVA-ohjelman mukaan laji.fi - tietokannassa on vuodelta 2023 havainto **viiksisiiipasta** 15 km suosta koilliseen, joten muistuttajien mukaan lajin mahdollinen esiintyminen (lisääntymis-/levähdysalue) suon lasku-uoman, Heinäpuron varrella on tarpeen selvittää.
- Selvityksen mukaan hankealueella ei ole lampikorennoille sopivaa elinympäristöä. Hankealueen vaikutuspiirissä, hankealueen reunan pikkulammella, Kinnarinlammella, Heinäpurolla ja Haapojärven Läävästön pohjassa on **siro-, lumme ja täplälampikorennoille** sopivaa elinympäristöä. Muistuttajien arvioin mukaan sirolampikorennon esiintyminen (lisääntymis- ja levähdysalue) alueella on mahdollista, joten lampikorentoja tulee kartoittaa yllä mainituilta vesialueilta.
- Selvityksen mukaan hankealueella ei ole **saukolle** soveltuvaa elinympäristöä. Muistuttajien arvion mukaan saukkoa voi esiintyä hankkeen lähivaikutusalueella, koska Heinäpuro on saukolle potentiaalinen lisääntymis- ja levähdysalue.

- **Suurpedoista** luontodirektiivin IV (a) lajeihin kuuluvat **karhu** (NT), **susi** (EN) ja **ilves** (LC). **Ahma** (EN) kuuluu luontodirektiivin liitteen II lajeihin ja hakemuksessa laji käsiteltiin muiden suurpetojen yhteydessä.
- Tuupovaaran susireviiriin (LUKE 2023). Suden reviiri on laaja, ja pienen alan muutoksella ei ole vaikutusta sudelle. Alueen lähetyillä on tehty ilveshavaintoja (LUKE 2023). Ilveksen reviiri on laaja, ja pienen alueen muutoksella ei ole vaikutusta ilvekselle. Lähimmät karhuhavainnot ovat Haapovaaran suunnalta hankealueelta itään. Karhun elinpiiri on keskimäärin 4000 km². Karhut liikkuvat laajalla alueella ja pienen alan muutoksella ei ole vaikutusta karhulle. Ahmasta on havaintoja hankealueen läheisyydeltä. (LUKE 2023). Ahmat liikkuvat laajalla alueella ja pienen alan muutoksella ei ole vaikutusta ahmalle.
- Muistuttajien tietojen mukaan kaikista suurpedosta, myös karhusta, on havaintoja hankealueelta tai sen lähistöltä. Vaikka kaikkien suurpetojen reviirit ovat suuria, niin yhdistysten arvion mukaan Patrikansuon turvetuotanto vaikuttaa heikentävästi lajien liikkumiseen ruokailu-/saalistusmahdollisuuksiin alueella, eikä ole täysin poissuljettua, että Patrikkasuo lähialueineen voi kuulua jonkun lajin lisääntymis- ja levähdysalueeseen.

Muistuttajat vaativat direktiivilajien osalta tehdään ylläesitetyn mukaisesti seuraavia kartoituksia/arvioita

- viitasammakon kartoitus hankealueen suorimmilla ja Heinäpuron varren pikkulammilla
- pohjanlepakon, viiksisiiipan, lampikorentojen ja saukon maastokartoitukset. Nämä tulee tehdä kesällä 2024, saukon osalta paras ajankohta on talvikausi 2024/2025.
- Suurpetojen osalta kartoituksilla lisääntymis- ja levähdysalueista tuskin saadaan tarkempaa kuvaa, joten niiden osalta hakijan tulee pyytää Luonnonvarakeskukselta asiantuntija-arvion suurpetojen esiintymisestä (levähdys-/lisääntymis-/liikkumis-/ruokailu-/saalistusalueet) ja hankkeen mahdollisista vaikutuksista lajeille luontodirektiivin suojelutavoitteiden kannalta.

Hankkeen vesiensuojelurakenteet ja kuormituksen vaikutukset hankealueen alapuolisiin vesistöihin ja vesiluonnon monimuotoisuuteen

Vesien tila

Suunnitellun turvetuotantoalueen kuivatus- ja valumavesien kulkeutuminen ja eri valuma-alueiden rajaukset on kuvattu arviointiohjelmassa selkeästi. Sen sijaan suunnitellun tuotantoalueen ja sen vesien purkuvesistöjen **nykytilan kuvaus** on merkittävästi puutteellinen ja sitä tulee ympäristövaikutusten arvioinnin yhteydessä huomattavasti täydentää. Myös vastaanottavien vesistöjen hydromorfologinen kuvaus (mm. syvyudet, viipymät) on syytä esittää tarkemmin ja huomioida vaikutusten arvioinnissa.

Heinäpuron osalta aikaisemmat **vesinäytteet** käsittävät vain kaksi näytettä vuodelta 1985 ja Haapojärven (74) osalta viisi näytettä vuosilta 1985 ja 2010 (näytteenotot 19.12 ja 8.7). Ilmastonmuutoksen myötä talvisateet ja sulan maan aika ovat lisääntyneet, joten nämä näytteet ja niiden analytiikka olisi tullut esittää omana kokonaisuutenaan, koska ilmaston muutoksen vaikutukset eivät vielä ilmenneet tuona aikana niin voimakkaasti kuin nykyisessä tilanteessa.

Neova Oy on tehnyt omaa tarkkailua purkuvesistöjen tilasta vuosina 2022-2023. Heinäpurosta on otettu näytteitä kahdelta asemalta (Heinäpuro ja Heinäpuro 76) yhteensä 8 näytettä molemmilta asemilta.

Näytteenottotaulukkoon on kirjattu ensimmäinen ja viimeinen näytteenotto, mutta siitä ei selviä niiden välillä otettuja näytteitä. Taulukkotekstissä 7-3, kuitenkin puhutaan veden laadusta heinä-marraskuussa.

Haapojärvestä on otettu **näytteitä** myös 2022-2023 (19.7 ja 23.8), yhteensä 4 näytettä, jotka kaikki on siis otettu avovesikaudella. Kuten arviointiohjelmassa todetaan, niin ”kuormitus voi olla huomattavaa suurten virtaamien, tulvien ja rankkasateiden aikana, ja vaihtelee vuosittain, vuodenajoittain sekä alueen sijainnin mukaan. Myös talvella huuhtoutuu sekä ravinteita että kiintoainesta”. Arviointiohjelmassa nyt esitetyt veden laatutiedot eivät kaikilta osin riitä edes luotettavan nykytilan kuvaamiseen. Ympäristövaikutusten arvioinnissa **veden laatutietoja** tulee täydentää Heinäpuron ja Läävästön pohjan, joihin turvetuotantoalueen vaikutukset voimakkaimmin kohdistuvat, sekä varsinaisen Haapojärven osalta. Näytteitä tulee ottaa avovesikaudella ennen ja mahdollisen kerrostumisen jälkeen, ylivirtaamakausina (kevät ja syksy) sekä loppupalvesta. Tulokset tulee esittää eri ajankohdina otetuista näytteistä ajankohdittain ja siten, että minimi- ja maksimiarvot ovat selkeästi nähtävissä. Erityistä huomiota tulee kiinnittää liukoisen orgaanisen aineksen huuhtoumaan.

Vastaavasti myös kuormituksen osalta **kuormitusarviot** tulee arvioida Heinäpuron, Läävästön pohjan ja Haapojärven osalta osa-alueittain. Koska suunniteltu turvetuotanto kestää useita vuosikymmeniä, niin myös hankkeen pitkäaikaisvaikutukset tulee arvioida. **Vesien suojeleminen** toimivan pintavalutus kentän toimivuus ja sen vaikutukset veden laatuun tulee myös arvioida koko tuotannon ajalta.

Ympäristövaikutusten arvioinnissa tulee erityisesti kiinnittää huomiota jo vähäisten näytteiden perusteella nähtävissä olevien purkuvesiä **vastaanottavien vesistöjen tilaan**. Arviointiohjelmassa todetaan jo nyt, että ”Heinäpuron Vuosien 2022–2023 tarkkailutulosten perusteella Heinäpuron vesi oli hapanta, humuspitoista ja ruskeaa. Rautapitoisuudet olivat suuria. Kokonaistyyppipitoisuudet viittasivat lähinnä rehevyyteen ja kokonaisfosforipitoisuudet keskiravinteisuuteen”.

Läävästön pohjasta ei ole esitetty mitään tietoja, vaikka turvetuotantoalueilta purkautuvat vedet johdetaan Heinäpuron kautta siihen. Läävästön pohja on kapeahkojen salmien kautta yhteydessä varsinaiseen Haapojärveen, joten vaikutukset korostuvat tällä alueella. Haapojärven osalta arviointiohjelmassa todetaan: ”Alkaliniteetin arvot olivat välttävää-huonoa tasoa. Päälysveden ravinnepitoisuudet viittasivat lähinnä keskiravinteisuuteen ja klorofyllin määrä oli reheville vesille tyyppillistä tasoa. Pohjanläheisessä kerroksessa happitilanne oli huono ja ravinne- ja rautapitoisuuden kohoaminen viittasi sisäiseen kuormitukseen”. Muistuttajien arvion mukaan vesistöt ovat siis jo nyt veden laadun osalta huonossa/tyydyttävässä tilassa.

Euroopan Unionin vesipolitiikan puitteiden direktiivissä, jonka tavoitteet Suomen lainsäädännössä on kirjattu lakiin vesienhoidosta, **vesien ekologinen tila** arvioidaan biologisten tekijöiden perusteella. Suomessa ekologisen tilan arviointi tehdään virtavesissä koskialueiden pohjaeläimistön, kalaston, piilevien tilan perusteella ja arviointia tukevat veden laatu ja hydromorfologisen tilan tiedot. Hyvää ekologista tilaa ei saa heikentää ja vesimuodostuman ollessa hyvää ekologista tilaa huonommassa tilassa, tulee ryhtyä toimenpiteisiin hyvän ekologisen tilan saavuttamiseksi.

Vesistöistä, joihin suunnitellun turvetuotantoalueen purkuvedet kulkeutuvat ei näitä biologisia tietoja ole. Vesienhoidon kolmannella luokittelukaudella Haapojärvi on luokiteltu asiantuntija-arviona hyvään ekologiseen tilaan, perustuen laskennalliseen malliin järveen kohdistuvasta kuormituksesta.

Arviointiohjelman mukaan arvioinnissa ei ollut käytettävissä biologisia eikä veden laatutietoja. Ekologisen tilan luokittelussa Haapojärvi kuuluu matalaan runsashumuksiseen järvityyppiin (mRh).

Koska Heinäpuron ja Haapojärven mukaan lukien Läävästön pohja tila on jo nyt selvästi tilassa, jota lisäkuormitus heikentää, niin muistuttajat edellyttävät, että purkuvesien kohdevesistöistä tulee tehdä ekologisen tilan arvioinnin edellyttämät biologiset selvitykset. Selvitykset palvelevat jatkossa hankkeen mahdollisesti toteutuessa hankkeen vaikutusten seuranta.

Heinäpurosta tulee selvittää veden laadun, virtaamien ja kuormituksen lisäksi biologisista tekijöistä ainakin piilevät ja mikäli purossa on löydettävissä pohjaeläinnäytteiden ottoon sopivia kivikko/sorapohjia, niin myös näiden alueiden pohjaeläimistö. Läävästön pohjan, johon turvetuotantoalueen kuormitus kohdistuu, alueelta tulee selvittää rantavyöhykkeen ja Haapojärven osalta, johon kuormitus Läävästön pohjasta kulkeutuu, tulee selvittää rantavyöhykkeen ja syvänealueen pohjaeläimistö, vesikasvillisuus, rantavyöhykkeen piilevät, kasviplankton ja kalasto. Kaikki selvitykset tulee tehdä Suomen ympäristökeskuksen vesimuodostumien ekologisen tilan arviointimenetelmillä. Selvitykset palvelevat jatkossa hankkeen mahdollisesti toteutuessa hankkeen vaikutusten seuranta.

Ympäristövaikutusten arvioinnissa tulee huomioida myös viimeaikaiset tutkimukset, jotka osoittavat, että vesistöjen tummumisen aiheuttamat ekologiset muutokset myös tummavetisissä humusjärvissä ovat merkittäviä. Keskeisiä tekijöitä näiden vaikutusten taustalla ovat juuri liuenneiden orgaanisten yhdisteiden hiili ja korkeat rautapitoisuudet, jotka ovat myös hankealueella ja sen vaikutuspiirissä nähtävissä. Ilmastonmuutos, ojitukset ja happamoittava kuormitus korostavat näitä vaikutuksia. Humusvesienkin tummuessa, vaikka muutos ei prosentuaalisesti olisi suuri, niin sen aiheuttamat fysikaaliskemialliset vaikutukset voivat olla suuria ja vaikuttaa esim. pintavesien lämpötilan kasvamisena. Pintavesien lämpeneminen voi lisätä ja pidentää järven veden kerrostuneisuutta ja orgaanisen aineen lisääntyessä myös aiheuttaa ja pidentää hapettomia alueita järvessä. Väriluvun kasvaessa tuottava kerros vähenee. Kaikki tämä vaikuttaa koko ekosysteemiin mikrobeista kaloihin. Esimerkiksi uposlehtiset vesikasvit vähenevät. DOC-pitoisuus lisää kuormituksen alkuvaiheessa esim. kasviplankton biomassaa, koska kuormituksen mukana tulee ravinteita, mutta ravinteiden vähetessä kasviplanktonin biomassaa vähenee, koska tummentuneen järven valovyöhyke on pienentynyt ja rajoittaa perustuotantoa.

Vesiluonnon monimuotoisuus

Arviointiohjelman mukaan Heinäpuro on valuma-alueen koon perusteella purovesistö. Viimeisimmässä elinympäristöjen uhanalaisuuden arvioinnissa (Ympäristöministeriö 2018) havumetsävyöhykkeen purot ja pikkujoet on luokiteltu uhanalaisiksi (VU) koko maassa ja Etelä-Suomessa vaarantuneiksi (EN). Heinäpuro voi muistuttajien arvion mukaan olla vesilain tarkoittamalla tavalla luonnontilainen, joten arviointiselostukseen tulee liittää tarkempi kuvaus Heinäpurosta.

Elinympäristöjen uhanalaisuuden arvioinnin yhteydessä tarkennettiin myös sekä jokien että järvien ranta-alueiden elinympäristöjen tyypittelyä (aiemmasta kolmesta rantaluontotyyppistä 17:sta). Heinäpuron ja Läävästön pohjan osalta myös nämä elinympäristöt tulee kartoittaa ja arvioida hankkeen vaikutukset niihin.

Koska suon kuivattaminen alentaa myös pohjaveden pintaa, niin pohjavesivaikutteisten elinympäristöjen esiintymiseen hankealueen reuna-alueilla tulee kiinnittää huomiota. Pohjaveden pinnan aleneminen voi vaikuttaa näihin pohjavesivaikutteisiin elinympäristöihin, vaikka ne eivät sijaitsisikaan hankealueella, joten myös nämä alueet tulee kartoittaa ja vaikutukset arvioida. Tämä vaatimus tulee esille myös lausunnon

hankealueen vaikutuspiirissä olevia pienvesiä käsittelevässä kohdassa. Siinä esitetään, että suon ja Patrikan kylän välisen rinteeseen pohjavesipurkaumien nykytila tulee selvittää.

Arviointiohjelman mukaan Heinäpuron kalastosta ei ole olemassa tutkittua tietoa (mm. Koekalastusrekisteri 2023), mutta sen kalataloudellinen arvo on todennäköisesti vähäinen. Puro virtaa suoalueiden läpi ja on todennäköisesti arvokaloille huonosti soveltuva.

Heinäpuron alapuolisesta Haapojärvestä ei myöskään ole saatavilla kalastotietoja (mm. Koekalastusrekisteri 2023). Kalaston ekologista tilaa ei ole myöskään arvioitu (SYKE 2023a). Järvellä on jossain määrin kalastusta, sille on esitetty verkkokalastuksen solmuvälimitta (Koitaajoen kalatalousalue 2021). Lähimmät olemassa olevat kalastotiedot kohdentuvat Niettaanselälle, jossa on tehty verkkokalastuksia vesimuodostuman ekologisen tilan arviointia varten. Kalaston ekologinen tila on arvioitu erinomaiseksi. Lajistoon kuuluu ainakin muikku, made ja siika. Siian osalta ei ole tietoja, lisääntykö laji luontaisesti järvessä (SYKE 2023a). Haapojärven ja Niettaanselän (Nietalahden) välisessä Haapovirrassa esiintyy kuhaa (Koitaajoen kalatalousalue 2021). Myös kalastus hankkeen vaikutuspiirissä olevilla vesistöillä tulee selvittää.

YVA-ohjelman mukaan hankkeen vaikutuksia alapuolisen vesistön kalastoon ja kalastukseen arvioidaan olemassa olevaa kalataloudellista tietoa käyttäen ja vesistövaikutusarvioon peilaten. Kalaston kannalta kriittisimpiä vedenlaatutekijöitä ovat kiintoaine sekä happamuus, joihin kiinnitetään huomioita. Myös hydrologiset muutokset virtaamisissa tulee ottaa huomioon.

Muistuttajien arvion mukaan Heinäpuron kalataloudellinen arvo voi olla vähäinen kuten arviointiohjelmassa todetaan. Tämän varmistamiseksi Heinäpuron kalastoa on tarpeen selvittää koekalastuksella kesällä 2024. Tulosten perusteella (lajisto ja määrä) saadaan myös lisätietoa arvioitaessa Heinäpuron asemaa vesilain tarkoittamana purona/norona.

Haapojärvellä, Läävästön pohja mukaan lukien, tulee myös tehdä kalastoselvitys. Niettaanselällä esiintyvä siika kuten muut lohikalat ovat herkkiä vesistökuormitukselle, joten selvityksessä tulee kiinnittää huomiota erityisesti siian esiintymiseen myös Haapojärven puolella. Turpeennoston aiheuttamassa vesistökuormituksessa voi esiintyä vuodenaikaispiikkejä ja erityisesti keväällä kuoriutuville kaloille, kuten siian poikasille, kuormituspiikit voivat olla kohtalokkaita. Kiintoaineksen lisääntyminen voi haitata kalojen hapensaantia ja sorapohjalle kutevan siian lisääntymistä kutupohjien liettymisen myötä. Hakijan esittämät veden puhdistusmenetelmät mukaan lukien pintavalutus eivät poista purkuvedestä liukoista humusta, mikä voi johtaa pH:n muutoksiin ja etenkin lohikalojen poikasten varhaisessa kehitysvaiheessa vähäisetkin muutokset veden happamuudessa voivat johtaa kuolemaan kalojen happo-/emästasapainon säätelyongelmien seurauksena.

Viime aikojen tutkimuksissa on osoitettu, että vesistöjen tummuminen liuenneen orgaanisen hiilen (DOC) ja myös raudan (FE) voimistuneesta valumisesta voi aiheuttaa huomattavia haitallisia vaikutuksia eliölajeille myös jo valmiiksi tummissa vesissä (Horppila 2024). Muistuttajien mielestä tätä asiaa pitäisi arvioida myös Patrikkasuon turvetuotannossa, koska hankealueen alapuoliset vesistöt ovat jo valmiiksi tummia.

Päätelmät

Yllä esitetyn perusteella YVA-ohjelmassa selvityksissä on paljon puutteita, jotta voidaan mahdollisimman luotettavasti arvioida Patrikkasuon aiheuttaman kuormituksen mahdollisista haitallisista vaikutuksista

Heinäpuroon, Läävästöpohjaan ja laajemmin Haapojärvelle. Tämän vuoksi muistuttajat vaativat, että YVA-ohjelmaan tehdään seuraavia täydennyksiä ja lisäselvityksiä.

1. Tuotantoalueelta tulevia vesiä vastaanottavien vesien purkuvesistöjen nykytilan kuvaus on merkittävästi puutteellinen ja sitä hakijan tulee, mukaan lukien hydromorfologinen kuvaus (mm. hydrologia, syvyydet, viipymät), huomattavasti täydentää.
2. Ohjelmaa tulee täydentää vastaanottavien purkuvesistöjen vesianalytiikkaa muistutuksessa esitetyllä tavalla ja selkeyttää YVA-ohjelmassa esitettyä Heinäpuron ja Haapojärven vesinäytteiden ja niiden analytiikan käsittelyä. Haapojärvellä näytteenottoa tulee täydentää avovesikaudella ennen ja mahdollisen kerrostumisen jälkeen, ylivirtaamakausina (kevät ja syksy) sekä lopputalvesta.
3. Kuormitusarviot tulee arvioida Heinäpuron, Läävästöpohjan ja Haapojärven osalta osa-alueittain ja pintavalutuskentän toimivuus ja sen vaikutukset veden laatuun tulee arvioida koko tuotannon ajalta.
4. Heinäpurolla ja Haapojärvellä tulee tehdä seuraavia ekologisen tilan arvioinnin edellyttämiä selvityksiä:
 - Heinäpuurosta veden laadun, virtaamien ja kuormituksen lisäksi biologisista tekijöistä ainakin piilevät ja myös pohjaeläimistö, mikäli purossa on löydettävissä pohjaeläinnäytteiden ottoon sopivia kivikko/sorapohjia.
 - Läävästöpohjasta ja Haapojärvellä rantavyöhykkeen vesikasvillisuus, kalasto, kasviplankton piilevät ja pohjaeläimistö ja Haapojärvellä syvännealueen pohjaeläimistö ja vesikasvillisuus.Selvitykset tulee tehdä Suomen ympäristökeskuksen vesimuodostumien ekologisen tilan arviointimenetelmillä. Selvitykset palvelevat jatkossa hankkeen mahdollisesti toteutuessa hankkeen vaikutusten seuranta.
5. Kartoittaa Heinäpurolla ja Läävästöpohjassa elinympäristöjen uhanalaisuuden arvioinnin mukaiset (Ympäristöministeriö 2018) rantaluontotyypit ja arvioida hankkeen vaikutukset niihin.
6. Selvittää Heinäpuron kalastoa koekalastuksella ja tehdä Haapojärvellä, Läävästöpohja mukaan kalasto- ja kalastus selvitys (kts. myös kohta 4).

Vesilain mukainen vesistöjen ja pienvesien luvanvaraisuus vesitaloushankkeissa

YVA-ohjelman sivujen 13-14 mukaisesti vesitaloushankkeen luvanvaraisuudesta on säädetty vesilain (587/2011) 3 luvun 2 §:ssä. Käytännössä vesilain mukainen lupa tarvitaan, jos turvetuotantoa varten on tarpeen alentaa vesistön vedenpintaa tai ruopata jokea tai puroa tai jos turvetuotannolla on vaikutuksia pohjavesialueen veden laatuun tai määrään.

Edelleen ohjelmassa todetaan, että luonnontilaisen lähteen tai muualla kuin Lapin maakunnassa sijaitsevan noron tai enintään yhden hehtaarin suuruisen lammen tai järven luonnontilan vaarantaminen on kielletty. Lupaviranomainen voi kuitenkin yksittäistapauksissa myöntää poikkeuksen. Hankkeen vaikutusalueelle ei sijoitu vesilain (587/2011) 2 luvun 11 §:ssä tarkoitettuja biotooppeja (ns. pienvesiä), joten hankkeesta vastaava ei ole em. säännöksessä tarkoitettua poikkeusluvan tarpeessa.

Ohjelmaan tehtyjen selvitysten ja karttatarkastelujen perusteella muistuttajien arvion mukaan hankealueen vaikutusalueella voi olla vastoin hankkeesta vastaavan näkemystä vesilain 2 luvun 11 §:n tarkoittamia

pienvesiä, alle hehtaarin kokoisia lampia, lähteitä ja virtavesiä, joille hankkeesta vastaava voi joutua hakemaan em. säännöksissä johtuvan poikkeusluvan. Lisäksi hankkeessa voi yhdistysten arvion mukaan joutua hakemaan myös vesilain 3 luvun 2 §:n kohdan 8 mukainen lupa Heinäpuron osalta riippuen siitä luokitellaanko Heinäpuro vesilain tarkoittamaksi purovesistöksi vai purovesistöä pienemmäksi noroksi.

Hankkeen vaikutuspiirissä olevat pikkulammet

1. Hankealueen eteläosan reunalla oleva lampi

Kasvillisuusselvityksen mukaan etelärajan pikkulammen rannoilla on luonnontilaista pullosaravaltaista sara- ja ruoholuhtaa (SRhLu), missä kasvaa tupasvillaa, tupasluikkaa, suokukkaa, pikkukarpaloo, leväkköä, vaiveroa, raatetta, riippasaraa, suopursua ja vaivaiskoivua. Pikkulampi sijaitsee ojitusten keskellä ja ojitukset ovat todennäköisesti muuttaneet ympäröivää suota ja lammen vesitasapainoa.

Vesilain perustelujen mukaan (HE 277/2009) pienvesien luonnontilaisuudella tarkoitetaan ensisijaisesti luontotyyppejä, joiden olennaiset ominaispiirteet eivät ole muuttuneet muokkauksen seurauksena. Käsitettä ei kuitenkaan ole tulkittava ahtaasti niin, että se kattaisi vain täysin ihmistoiminnan vaikutuksen ulkopuolelle jääneet kohteet. Ensinnäkin vähäiset olennaisiin ominaispiirteisiin vaikuttamattomat muutokset ovat mahdollisia ilman, että luonnontilaa pidetään palautumattomana. Toisaalta luonnontila on saattanut palautua muutosten jälkeen pitkäaikaisen luonnollisen kehityksen tai ennallistamistoimenpiteiden seurauksena.

Kasvillisuusselvityksestä ja siinä olevan liitteen 2 kuvasta 32 on nähtävissä, että lampi ja sen vesivaikutteisen lähiympäristö ovat luonnontilaisia tai vähintään luonnontilaisen kaltaisia huolimatta lammen sijainnista keskellä ojitettua suota. Alueen ojitukset on tehty 1970/1980 luvulla eli yli 40 vuotta sitten, joten lammen luonnontilaisuus on palautunut vesilain perustelujen mukaisesti pitkäaikaisen luonnollisen kehityksen seurauksena. Tämän mukaisesti muistuttajien mukaan lampi on vesilain 2 luvun tarkoittama pienvesiluontotyyppi, joten hankkeen kuivatus-, pöly- ja meluvaikutukset voivat vaarantaa lammen luonnontilaa ja biologista monimuotoisuutta ja näin ollen pikkulammen luonnontilan vaarantumiseen voi joutua hakemaan vesilain 2 luvun 11§:n 2 momentissa tarkoitettu poikkeus.

2. Heinäpuron pikkulammet

Patrikkasuon lasku-uoman alkuosan varrella on kaksi pientä nimetöntä lampea, jotka karttatarkastelun perusteella näyttävät samanlaisilta sekä 1970 -luvun ja tämän päivän peruskartoilla. Patrikkasuon oli 1970 -luvulla myös tältä osin ojitamaton. Muistuttajien arvion mukaan Patrikkasuon ojituksilta Heinäpuroa pitkin tullut kiintoainekuormitus on voinut vaikuttaa lampien rakenteellisiin ominaispiirteisiin, mutta lammet ovat joka tapauksessa säilyneet vähintään luonnontilaisen kaltaisina ja ovat nykyisin vesilain 2 luvun 11 §:n tarkoittamia pienvesiluontotyyppisiä. Muistuttajien arvion mukaan suunnitellun turvetuotannon kuormitus- (mm. kiintoaine-, turvepöly) ja virtaamamuutokset voivat vaarantaa lampien luonnontilaa ja biologista monimuotoisuutta, joten niiden luonnontilan vaarantumiseen voi joutua hakemaan vesilain 2 luvun 11§:n 2 momentissa tarkoitettu poikkeus.

3. Hankealueen länsireunan lähde ja muuta alueen mahdolliset pohjavesipurkaumat

Patrikansuon länsireunan rinteessä asutuksen lähistöllä on karttaan merkitty lähde, jonka etäisyys hankealueen reunaan on 300 metriä. YVA-ohjelman mukaan lähde sijaitsee samalla valuma-alueella kuin hankealue, mutta suunniteltua tuotantoaluetta korkeammalla, noin + 172 m mpy korkeudella luodekaakkosuuntaisella moreeniselänteellä, joka viettää hankealuetta kohti ja hankealueen reuna-alueet ovat tällä kohdin noin + 167 m mpy ja viettävät itään päin. Lähteen ja hankealueen välillä ei ole hydrologista yhteyttä eikä hankealueen suunnasta virtaa vesiä lähdeä kohti.

Luonnontilaisella Patrikkasuolla virtasi 1960-luvun peruskarttaan on merkitty suon halki länsi koillissuunnassa Heinäpuroon virtaava noro, jonka lähtöpiste on ollut läntisen rinteiden alapuolisella suolla karttalähteeltä noin 400 metrin päässä. Muistuttajien arvion mukaan rinteessä olevalta karttalähteeltä tai rinteiden muista pohjavesipurkautumista on voinut virrata norouoma suolle, joka on jatkunut kartalle merkittynä norona. Nykyisin suon halki virrannut noro on tuhoutunut ojituksissa, mutta rinteestä voi vieläkin virrata pohjavesiuomia, jotka laskevat kaivettuihin ojiin ja sieltä oja myöten Kinnarinlampeen.

Heinäpuro

YVA-ohjelmassa on todettu, että Heinäpuron paikkatietoperusteisesti arvioitu luonnontilaisuusaste on SYKE:n Purohelmi-aineiston perusteella heikko. Asiaa ei kuitenkaan tarkemmin perustella. Karttatarkastelun perusteella uoma näyttää koko matkallaan Patrikkasuolta Läävästöpohjaan pääosin luonnontilaiselta tai luonnontilaisen kaltaiselta, kuten aiemmin todettiin, niin puronvarrella on kaksi pientä luonnontilaista lampea. Muistuttajien puronvarressa tekemä lyhyt maastokäynti vahvistaa karttatarkastelun mukaista arviota uoman luonnontilaisuudesta ja tarkastetulla kohdalla uoman vesivaikutteiset rannat ovat luonnon monimuotoisuuden kannalta merkittäviä (**Liite 2**).

Tämän vuoksi muistuttajat arvioivat, että Heinäpuro voi olla vesilain tarkoittamalla tavalla luonnontilainen, joten suunnitelman mukainen turvetuotanto voi aiheuttaa uoma ja sen vesivaikutteisten rantojen luonnontilan ja luonnon monimuotoisuuden heikentymistä. Lupa-asian arviointia tulee käsitellä kuten yllä todettiin uoman määrittelyn mukaisesti joko vesilain tarkoittamien puroille tai noroille asetettujen säästöjen mukaisesti.

YVA-ohjelman mukaan Heinäpuro on vesilain määritelmän mukaan valuma-alueen perusteella purovesistö. Toisaalta muistuttajien maastokäynnin perusteella uoma on yläosistaan kapea, mikä viittaa myös norovesistöön, joka voisi kuivimpina kausina jopa osin kuivua.

Vesilain perustelujen (HE 277/ 209) mukaan luonnontilaisilla puroilla on suuri merkitys luonnon monimuotoisuutta ylläpitävänä luontotyyppinä. Vesilain luontotyyppisäännös koskisi nykyisen lain tavoin virtaavista pienvesistä vain noroja. Noroja koskeva erityissäännös on tarpeen sen vuoksi, että ne jäävät vesilain vesistöjä koskevan säännösten ulkopuolelle. Säännöksen soveltamisalaa ei laajennettaisi puroihin, sillä vesilain järjestelmässä purot ovat vesistöjä ja näin ollen niitä koskevat muutokset kuuluvat 3 luvun 2 §:ssä säädetyn vesitaloushankkeen luvanvaraisuuden piiriin, kuten ehdotuksessa selvästi säädetäisiin. Käytännössä 3 luvun 2 §:n mukainen luvantarvekynnys olisi purojen osalta pitkälti yhdenmukainen noroja koskevan poikkeusluvan tarpeen kanssa. Tämä huomioon ottaen norojen luonnontilan arviointia koskevat periaatteet koskevat soveltuvin osin myös ehdotetun 3 luvun 2 §:n 1 momentin 8 kohdan soveltamista.

Heinäpuro on suurelta Tornator Oy:n omistamalla kiinteistöllä ja se on luokiteltu yhtiön FSC-sertifioinnissa aina säästettäväksi kohteeksi. FSC-sertifioinnin mukaan vesistöt ja niiden suojavyöhykkeet (20m) on FSC:n aina säästettäviä kohteita (6.5.1.3), eli ne on aina rajattava metsätaloustoiminnan ulkopuolelle ja 20 metrin

suojavyöhykkeet tulee jättää uoman molemmille puolille. Pienvesistä todetaan puolestaan, että, vesilain 2 luvun 11 §:n kriteerit täyttävät pienvedet on säästettävä, samoin 30m suojavyöhyke niiden ympärillä.

FSC-sertifiointin 6.5.1.3 mukaan parasta saatavilla olevaa tietoa* hyödyntäen organisaatio* tunnistaa ja jättää määritellyt arvokkaat elinympäristöt* ja eräät lajiensuojelun kannalta erityisen tärkeät kohteet käsittelyn ulkopuolelle. Ainoastaan suojelutavoitteita edistävät hoitotoimenpiteet ovat alueilla mahdollisia. Näitä kohteita ovat mm.

kohdan f mukaisesti vesilain 2 luvun 11 §:n kriteerit täyttävät pienvedet*.

Edelleen sertifiointin (6.5.1.3) aina säästettäviä kohteita ovat mm.

kohdan j mukaisesti uomiltaan luonnontilaiset tai luonnontilaisen kaltaiset* joet ja purot* sekä purot*, joissa aiemman uoman käsittelyn jälkeen on jäljellä luontaista mutkitteluja ja veden paineen vaihtelua sekä lähteet*; ranta-alueineen.

Lisäksi huomautuksena todetaan, että määrittely koskee myös lyhyitä, uomaltaan luonnontilaisia tai luonnontilaisen kaltaisia* joki- ja puro- osuuksia.

Muistuttajien arvion mukaan Heinäpuron luokittelu FSC-sertifiointin yllä kuvattujen kriteerien mukaiseksi aina säästettäväksi kohteeksi vahvistaa myös muistuttajien maastokäynnin havaintoja uoman luonnontilaisuudesta vesilain tarkoittamalla tavalla norona tai vesilain 3 luvun 2 §:n 1 momentin mukaisena purona.

Yllä esitetyn perusteella muistuttajat vaativat pienvesien osalta tulee tehdä seuraavat selvitykset/kartoitukset ja arviot

- **Selvitys aiheuttaako alueelle suunniteltu turvetuotanto hankealueen reunalla sijaitsevan pikkulammen, Heinäpuron varrella sijaitsevien pikkulampien luonnontilan vaarantamisen, jonka vuoksi hankkeessa tulee hakea vesilain 2 luvun 11 §:n 2 momentissa tarkoitettu poikkeus lammen luonnontilan vaarantumiseen.**
- **Maastokartoitus Patrikansuon länsireunan Patrikan kylän välisen rinteiden mahdollisista pohjaveden purkaumista ja arvioida niiden merkityksestä vesilain 2 luvun 11 §:n tarkoittamina pienvesiluontotyyppinä.**
- **Selvitys Heinäpuron luonnontilaisuudesta ja tämän perusteella arvioida turvetuotannon haittojen aiheuttama luvantarve Heinäpuron luonnontilan vaarantamiselle. Mikäli kyse on purovesistöistä, niin luvantarpeen arviointi on tehtävä vesilain 3 luvun 2 §:n 1 momentin kohdan 8 mukaisesti ja noron arviointi vesilain 2 luvun 11 §:n mukaisesti.**

Viihtyvyys ja virkistyskäyttö ja niille aiheutuvat haitat

1. Viihtyvyys

Arviointiohjelman mukaan Patrikka on pieni kylä Iloantsissa, kunnan palveluiden välittömässä läheisyydessä. Alue on vetänyt puoleensa lapsiperheitä ja kylällä on yhteisöllisyyttä ja aktiivisuutta. Muistuttajien tietojen perusteella kuvaus sopii tälle hetkellä kylän tunnelmaa ja asukkaiden viihtyvyyttä alueella ja juuri tämän vuoksi Patrikkasuon turpeennostosuunnitelma on herättänyt hyvin suurta huolta ja pettymystä kylän asukkaille.

Yhteysviranomaisen, Pohjois-Karjalan ELY-keskuksen järjestämässä hankkeen kuulemistilaisuudessa 26.3.2024 Patriikkaan muuttanut kyläläinen Anna Maimann kiteytti asian Sanomalehti Karjalaisessa (27.3.2024) seuraavasti: Ihastuin Ilomantsin järviin ja puhtaaseen luontoon. Kuvittelin, että täällä idässä ollaan luonnon ystäviä. Oli järkytys kuulla, että vain puolen kilometrin päähän nykyisestä kodistani on tulossa turvetuotantoalue. Kun sain tiedon siitä, päätin tarttua toimeen ja olen jakanut kyläläisille ja osalle kesämökkiläisille tietoa suunnitelmista. Kaikki kyläläiset, ketä tavoitin, olivat ehdottomasti turvetuotannon aloittamista vastaan. Tarkoitus on saada aikaan yhteinen kyläläisten lausunto ELY-keskukselle. Patrikkasuon turvetuotantoa on arvosteltu voimakkaasti myös Ilomantsin paikallislehdessä Pogostan sanomissa (**liite 3**).

Kyläläisiä huolettavat myös useat muut hankkeen vaikutukset kylällä, Patrikkasuolla ja myös Haapojärvellä. Mitä tapahtuu kylän kaivoille? Miten pahoja turpeenoston pahoja pöly- ja meluhaitat ovat asukkaiden viihtyvyydelle? Miten kylän ohitse menevällä seututiellä 500 (Mutalahti) kasvava turverekkaliikenne vaikuttaa liikenneturvallisuuteen? Miten käy talojen ja tonttien arvolle ja korvaako kukaan aiheutuneita haittoja kyläläisille. Uusia kysymyksiä ja huolenaiheita syntyy koko ajan, asukkaille kylän viihtyvyys ja rauha ovat tällä hetkellä mieltä askarruttavia asioita.

Hakemuksen mukaan kiinteistöjen kaivotilanteesta ei ole tietoa. Kaivotilanne selvitetään tarvittaessa YVA-selostusvaiheessa. Muistuttajien arvion mukaan kaivotilanne pitää selvittää jo nyt ohjelmavaiheessa, jotta tiedot ovat käytössä YVA-selostusvaiheessa. Muistuttajien arvion mukaan on mahdollista, että pohjavesipinnan laskiessa kaivot voivat pahimmillaan kuivua ja niiden veden laatu heikentyä. Tämän vuoksi hakijan tulee selvittää, miten tällaisessa tilanteessa aiheutuvia vahinkoja voidaan korjata ja miten vahingoista aiheutuvat kustannukset korvataan. Arviointiohjelman mukaan pohjavesivaikutuksia arvioidaan noin 500 metrin etäisyydelle suunnitellusta turvetuotantoalueesta. Muistuttajat arvioivat, että kaivojen osalta selvitysalueelta tulee laajentaa siten, että hankkeen vaikutuspiirissä, lähialueella yli 500 metrin päässä olevien kaivojen tilanne myös selvitetään.

Muistuttajien arvion mukaan arviointiohjelmassa tarkastellaan melko kattavasti hankealueen pölyn ja melun lähteitä ja pyritään arvioimaan vaikutuksia melko laajalla alueella (vähintään 1 km). Lisäksi ohjelmassa arvioidaan myös haittojen vähentämiskeinoja ja haittojen vaikutukset ulotetaan pitkälle ajalle: ”ilmaston muutoksen myötä voimakkaiden tuulien vaikutus pölyn kulkeutumiseen huomioidaan epävarmuustekijänä”. Näiden tietojen pohjalta hankkeen vaikutukset Patrikan kylän myös laajemmin alueen asukkaiden viihtyvyydelle, sekä heidän harjoittamille elinkeinoille (mm. lampaiden ja mehiläisten hoito Patrikassa) tulee selvittää kattavasti. Näissä selvityksissä pitää arvioida myös haittojen aiheuttamat kustannukset ja korvausvelvollisuudet siten, että ne myös kattavat hankkeen koko elinkaaren eli vähintään 30 vuotta. **Muistuttajien mielestä vaikutusarviota varten tulee tehdä kyselytutkimus Patrikan kylän asukkaille, kyselyyn tulee sisällyttää myös alueen kaivokysymykset.**

Muistuttajien arvion mukaan arviointiohjelmassa tarkastellaan kattavasti hankkeen päävaiheissa, kuntoonpano- ja tuotantovaihe sekä jälkihoito, aiheutuvat vaikutukset henkilöautoliikenteen, raskaan liikenteen ja muun raskaan liikenteen kasvuun. YVA-selostuksessa esitetään laskennallinen arvio turpeen kuljetuksista aiheutuvista vaikutuksista liikenteeseen ja pakokaasupäästöihin. Liikenteen osalta arvioidaan myös kuljetusreittien mahdolliset onnettomuusalttiit kohdat hankealueen läheisyydessä ja mietitään haittojen lieventämismahdollisuuksia. Muistuttajien mielestä laskennallisia arvioita tulee täydentää liikennevaikutusten piirissä sijaitsevien Patrikan ja Meskenvaaran kylien sekä muille seututien 500 varren asukkaille tehtävällä kyselyllä. Näissä selvityksissä pitää arvioida myös haittojen korjaamiseen (mm. tievauriot) ja liikenneturvallisuuden parantamiseen (mm. nopeusrajoitukset, suoja- ja pyörätiet) liittyvät kysymykset.

Yllä kuvatut haitat vaikuttavat myös Patrikan kylän ja myös sen lähialueiden kiinteistöjen arvoon, joten yhdistysten mielestä arviointiohjelmaan tulee tehdä myös selvitys alueen talojen ja tonttien arvon alenemisesta ja siitä johtuvan haitan korvaamisesta.

Päätelmiä

Yllä kuvatun mukaisesti muistuttajat vaativat, että hankkeen Patrikan kylän ja lähialueiden asukkaiden viihtyvyydelle aiheutuvien haittojen osalta tulee tehdä seuraavat selvitykset/kyselytutkimukset.

- Pohjaveden pintojen laskuun liittyvistä haitoista kaivoille, niiden korjaamisesta ja haittojen korvaamisesta kaivojen omistajille
- Turvepölystä ja melusta aiheutuvista haitoista, niiden estämismahdollisuuksista, haittojen kustannuksista ja korvaamisesta kyläläisille
- Liikenteen kasvusta aiheutuvista haitoista, niiden estämisestä, korjaamisesta ja korvauksista haitakärsijöille

2. Virkistyskäyttö

Arviointiohjelman kasvillisuusselvityksessä todetaan, että Patrikkasuon alueen ja sen ympäristön virkistyskäyttö on lähinnä marjastusta, kalastusta ja metsästystä. Kasvillisuuskartoituksissa ”selvitysalueen rämeillä oli lakan lehtiä, mutta kukkia tai raakileita ei näkynyt. Karpalon marjojakaan ei selvitysaikaan vielä näkynyt. Mustikoita oli paikoin jonkin verran tulossa”. Tämän perusteella selvityksessä päädyttiin siihen, että ”alueella on vähän arvoa marjastuspaikkana”.

Kylälaisten mukaan ja muiden suon marjastajien mielestä kasvillisuusselvityksen arvio ei kuitenkaan pidä paikkaansa. Sanomalehti Karjalaisessa patrikkalainen Erkki Palviainen kertoo, että häntä harmittaa myös hyvän lakkasuon häviäminen, ”olen poiminut Patrikkasuolta jopa sadan litran lakkasaaliita”. **Liitteessä 4** on myös kuva kyläisistä lakkojen keruussa Patrikkasuolla. Pelkästään näiden tietojen perusteella muistuttajat arvioivat, että suon merkitys marja- ja marjastuspaikkana on täysin erilainen, kuin selvityksessä todetaan. Hankkeen toteutuessa hankealueen marjasadot tuhoutuvat ja lähialueilla marjat kärsivät hankkeen aiheuttamista pölyvaikutuksista. Muistuttajien mukaan hankealueen ja sen lähialueen marjasadot pitää **kartoittaa** asianmukaisilla menetelmillä ja marjastuksen merkitystä tulee selvittää **kyselytutkimuksella** Patrikan kylän ja sen lähialueen asukkailta. Selvitysten perusteella tulee esittää myös marjastuksen menetysten korvausten järjestelyt haitan kärsijöille.

Arviointiohjelman mukaan arviointiselostuksessa esitetään mahdollinen alueen metsästysoikeuden haltija ja mahdolliset muutokset metsästystoimintaan. Muistuttajien mielestä Patrikkasuon metsästyksen osalta (mm. hirvi, metsäjänis ja kanalinnut) tulee tehdä marjastusta vastaavalla tavalla selvitys hankkeen vaikutuksista riistalajeilla, niiden kannoille ja metsästykselle sekä metsästyksen liittyvien menetysten korvausten järjestelyt. **Metsästyskysely** tulee osoittaa myös alueen metsästysseuralle/seuran jäsenille.

Patrikkasuon muulle virkistyskäytölle kuten valokuvaukselle, lintujen, kasvien ja perhosten tarkkailulle, muulle retkeilylle ja niistä saaduille elämyksille sekä myös suon itäreunan moottorikelkkareitin käytölle aiheutuvista haitoista tulee tehdä **kysely Patrikan kylän ja lähiseudun asukkaille sekä erillisenä moottorikelkkareitistä vastaaville**. Kyselyn pohjalta arviointiselostuksessa tulee esittää arvio näiden taloudellisesti heikosti mitattavien haittojen menetysten järjestämisestä esimerkiksi kyselyssä asukkailta tulevien esitysten pohjalta. Vastaava selvitys tulee tehdä myös Heinäpuron virkistyskäytöstä kuten puron ja

sen rantasoiden ja metsien ja niiden eliölajiston merkityksestä Patrikan kylän ja lähiseudun asukkaille sekä myös puron virkistyskäytölle aiheutuvista haitoista hankkeen seurauksena.

Haapojärvellä on merkitystä virkistyskäytön kannalta sekä kyläläisille että alueen kesämökkien asukkaille. Patrikan kylän asukkaille keskeisin virkistyshaitta kohdistuu järvellä olevalle kyläläisten ja mökkiläisten uimarannalle (**liite 5**). Kyse on Ilomantsin kunnan yhdestä hienoimmista hiekkarannoista. Uimaranta sijaitsee Haapojärven pohjoisosassa Heinäpuron purkukohdan Läävästöpohjasta vain reilun kilometrin etäisyydellä, joten kuormituksen vaikutukset voivat muistuttajien arvion mukaan näkyä hiekkarannan vähittäisenä liettymisenä etenkin hienojakoisen turvelietteen seurauksena.

Kasviperäisen turvelietteen ominaispaine on hyvin lähellä veden ominaispainoa. Sedimentaatioaltaaksi oletetussa lammessa tai järvessä kevyt materiaali ei välttämättä kerry altaan syvänteisiin, vaan kasautuu rannoille tai rantakasvillisuuden pysäyttämänä matalaan veteen. Turvekenttien kiintoainekuormaa hillitsevinä vesiensuojelurakenteina käytetään lietealtaita ja pintavalutuskenttiä. Kesäisen poutajakson jälkeinen voimakas sadekuuro voi aiheuttaa äkillisen lietetulvan, joka ei pidäty suojarakenteisiin. Jopa valtaosa turvelietteen kokonaiskuormasta saattaa koostua nopeista ja harvaan toistuvista kuormitushuipuista, joita ei rutiinimainen purkuvesien tarkkailuohjelma lainkaan tavoita.

(Simola 2021 https://www.geologinenseura.fi/sites/geologinenseura.fi/files/geologi_-_artikkelit/geologi_2021_4_01_simola_turpeenkaivunjaljet.pdf)

Muistuttajien edellyttävät, että hankkeen vaikutukset Haapojärvellä sijaitsevalla hiekkarantaisella uimapaikalle ja sen virkistyskäytölle tulee selvittää. Uimarannalle aiheutuvien haittojen korjaustyöt (esim. kertyvän lietteen poisto) ja niiden järjestelyt sekä niistä aiheutuvat kustannukset sekä niiden ja mahdollisten pysyvien haittojen korvausveloitteet haitan kärsijöille tulee myös selvittää.

Haapojärvi on Patrikan alueen mökkiläisille sekä Parikan kyläläisille ja myös muille järven lähialueen asukkaalla merkittävä kalastuskohde. Patrikkasuon turpeennoston vesistökuormitus aiheuttaisi muistuttajien arvion mukaan haitallisia vaikutuksia kalakannoille ja kalastukselle (mm. pyydysten limoittuminen). Kuten jo aiemmin lausunnossa vaadittiin Haapojärvellä tulee tehdä **kalastoselvitys**, jossa selvitetään kalalajisto, kalakannat ja hankkeen vaikutukset kalakannoille ja kalastukseen sekä haittojen korvausten järjestelyt haitan kärsijöille.

Hankkeesta syntyvän kuormituksen rehevöittävän vaikutuksen seurauksena mökkirantojen kohdalla järven pohja voi alkaa liettymään ja rannan edustalla kasvaa yhä enemmän vesikasvillisuutta ja tämän seurauksen mökkirantojen virkistyskäyttö (mm. järvellä liikkuminen, uiminen, kalastus) ja maisemakuva voivat heiketä. Tällä voi olla vaikutusta mökkien ja mökkitonnttien arvoon, joten rantakiinteistöjen käytölle aiheutuva korvattava virkistyskäyttöhaitta tulee selvittää.

Päätelmät

Yllä kuvatun mukaisesti hankkeen virkistyskäytölle aiheutuvien haittojen osalta tulee tehdä seuraavat selvitykset/kyselytutkimukset.

- Marjasadot ja marjastus ja marjastukselle aiheutuvat haitat Patrikkasuolla
- riistakannat ja metsästys ja metsästykselle aiheutuvat haitat Patrikkasuolla
- Muut virkistyskäytön muodot ja niille aiheutuvat haitat Patrikkasuolla
- Virkistyskäytön merkitys ja sille aiheutuvat haitat Heinäpurolla
- Uimarannan virkistyskäyttö ja sille aiheutuvat haitat Haapojärvellä

- Kalasto ja kalastukselle aiheutuvat haitat Haapojärvellä
- Mökkirantojen virkistyskäyttö ja sille aiheutuvat haitat Haapojärvellä
- Yllä mainittujen haittojen vaikutus Patrikan, Haapojärven ja lähiympäristön kiinteistöihin ja mökkitontteihin.

Työllisyysvaikutukset

Arviointiohjelman mukaan hanke työllistää suoraan tuotannossa, lastauksessa ja kuljetuksessa yhteensä noin 9 henkilöä ja välillisesti noin 11 henkilöä käyttökohteissa, julkishallinnossa ja palveluissa. Edelleen ohjelman mukaan hankkeen yhteiskunnallisia vaikutuksia arvioidaan lähinnä elinkeino- ja työllisyysvaikutusten kautta. Patrikkasuon turvetuotantohankkeella on sekä suoria että epäsuoria työllisyysvaikutuksia, sillä hankealueen kuntoonpanon, turvetuotannon, kunnossapidon ja turpeen toimituksen suorittavat paikalliset yrittäjät. Arvioinnissa pääpaino on hankkeen suorissa työllisyysvaikutuksissa. Lisäksi arvioidaan hankkeen vaikutukset mahdollisesti hankkeen läheisyydessä toimivien matkailuyrittäjien kannalta.

Muistuttajat mielestä kuvatut välilliset työpaikat eivät liity juurikaan nimenomaisesti Patrikkasuohon, vaan kuuluvat käyttökohteita, hallintoa ja palveluita hoitavan yhtiön henkilökunnan normaaliin työkuvaan. Tältä osin ohjelmaa tulee tarkentaa ja poistaa lukumäärästä henkilöt, joiden työt eivät välillisesti kohdistu selkeästi Patrikkasuohon.

Yhdistykset ovat aiemmin lausunnossa vaatineet, että arvioinnissa uutena toteutusvaihtoehtona (VE2) tarkastellaan Patrikkasuon luonnontilan palauttamista ennallistamalla suon ojitettuja osia. Tämä tarjoaa selkeän uuden vaihtoehdon hankkeen vaikutusten arviointiin. Useat eri toimijat ovat toteuttaneet 2000 - luvulla runsaasti suoluonnon ennallistamishankkeita Pohjois-Karjalassa, joten kokemuksia ja tutkimustietoa hankkeiden taloudellisista, sosiaalisista ja ympäristöllistä vaikutuksista tämän vaihtoehdon luotettavan arvioinnin pohjaksi on riittävästi saatavissa.

Patrikkasuon ja laajemmin lähialueiden soiden ojitettujen osien ja suon ympäristön vesistöjen ja pienvesien ennallistamis- ja kalatalouskunnostuksilla pystytään alueelle luomaan helposti huomattava määrä suoria työpaikkoja mm. koneyrittäjille ja hankkeiden suunnittelusta vastaaville henkilöille, yrityksille ja muille toimijoille. Lisäksi soiden ennallistamiseen liittyvillä ennallistamishakkuilla työllistetään metsätalous- ja puunkuljetusyrittäjiä, jolloin turpeenkuljetusten työpaikat korvautuvat puukuljetuksilla. Ennallistamistöillä voidaan edistää alueen suoluonnon monimuotoisuutta, vesiensuojelua ja hillitä ilmastomuutosta sitomalla ojituksista vapautuvaa hiiltä kasvattamaan suon hiilivarastoja. Nämä ovat juuri niitä asioita, jotka edistävät alueen asukkaiden ja mökkiläisten virkistyskäyttöä ja lisäävät viihtyvyyttä. Ne tukevat myös luontomatkatkailuyritysten toimeentuloa ja työllisyyttä. Lisäksi turpeen polton ilmastohaitat hiilitehtaalla loppuvat siirryttäessä valmistamaan aktiivihiihtä uusiutuvista raaka-aineista. Muistuttajat arvioivat myös, että tämän vaihtoehdon toteutuminen parantaisi myös Neova Oy:n yrityskuvaa.

Yllä esitetyn mukaisesti muistuttajat vaativat, että ohjelman välillisten työpaikkojen määrä tarkennetaan koskemaan vain niitä henkilöitä, joiden työt kohdistuvat nimenomaan Patrikkasuohon. Lisäksi ohjelmassa tulee selvittää/arvioida Patrikkasuon ja sen lähistön ennallistamis- ja kalataloudellisten kunnostustöiden suorien ja välillisten työpaikkojen kokonaismäärää ja kohdistumista.

Vaikutukset hankealueen vaikutuspiirissä oleviin luonnonsuojelualueisiin

1. Nietelahden luonnonsuojelualue (YSA 207016)

Haapojärven itäpuolella, hankkeen valumavesien kulkureitillä Niettaanselällä on Nietelahden yksityinen luonnonsuojelualue (YSA 207016), joka käsittää useita järven saaria ja jossain määrin myös ranta-alueita. Suojelualueen pinta-ala on 81 ha. Suojelun tavoitteena on alueen luontotyyppien ja lajien suojelu. YSA-alueiden rauhoitusmääräyksen yleiset rajoitukset koskevat suojelualueella tehtäviä toimenpiteitä, siten Alueen rauhoitusmääräykset koske eivätkä koske ulkopuolelta tulevia kuormitus- tai muita haittoja, tässä tapauksessa Patrikkasuolta tulevan kuormituksen aiheuttamia vaikutuksia suojelualueen luonnonarvoihin.

Ilmakuviin perusteella suojelualueella, erityisesti Niettaanselälle Haapojärveltä virtaavan kapean Haapovirran lähistöllä sijaitsevassa Haaposaareissa on matalia rantaluhtia. Patrikansuon kuormituksen vaikutukset voivat muistuttajien arvion mukaan näkyä rantaluhtien vähittäisenä liettymisenä etenkin hienojakoisen turvelietteen seurauksena. Tätä asiaa perusteltiin yksityiskohtaisesti lausunnon virkistyskäyttöä koskevassa Haapojärven hiekkapohjaisen uimarannan osalta ja perustelut Simolan (2021) selvityksen pohjalta ovat vastaavia myös suojelualueen rantaluhtien liettymisen osalta.

(Simola 2021 https://www.geologinenseura.fi/sites/geologinenseura.fi/files/geologi_-_artikkelit/geologi_2021_4_01_simola_turpeenkaivunjaljet.pdf)

Patrikansuon turpeennoston kuormitus voi mahdollisesti aiheuttaa haittaa suojelualueen luonnolle ja sen toimivuudelle, joten muistuttajat vaativat, että hakijan tulee selvittää hankkeen vaikutukset suojelualueelle.

2. Petkeljärven kansallispuisto

Hankealueen valumavedet virtaavat Haapojärvestä Valkiajärven kautta lopulta Nuorajärveen. Merkittävä osa Valkiajärvestä kuuluu Petkeljärven kansallispuistoon. Järvi on luokiteltu pieneksi humusjärveksi, joka ekologiselta tilaltaan on luokiteltu erinomaiseksi. Suomen luontotyyppien uhanalaisuusarvioinnin mukaan pienet Humusjärvet on luokiteltu Etelä-Suomessa silmälläpidettäväksi (NT). Arviossa humusjärvien uhkatekijöiksi luokitellaan maa- ja metsätalouden sekä turvetuotannon rehevöittävä ja liettävä kuormitus, ojitus, vesirakentaminen, rantarakentaminen, ilmastonmuutos, metsien uudistamis- ja hoitotoimet ja vieraslajit. Arvion mukaan pienten humusjärvien kehityssuunta tulevaisuudessa arvioidaan vakaaksi.

Näistä tekijöistä Valkiajärvellä on vaikuttanut metsätalouden rehevöittävä ja liettävä kuormitus, ojitus sekä metsien uudistamis- ja hoitotoimet. Turvetuotantoa järven yläpuolisella valuma-alueella ei ole, joten Patrikkasuolle suunniteltu turvetuotanto tulisi uutena uhkatekijänä vaikuttamaan järven tilaan tulevaisuudessa. Siten tällä alueella pienten humusjärvien kehityssuunta voi vakaan sijasta olla hiljalleen heikkenevä.

Valkiajärven Ruununsaareissa sijaitseva Petranluhta on kansallispuiston tunnetuin luhta-alue. Petraluhta koostuu matalista hiekkaisista muodostumista Valkiajärvessä. Luhdalla kasvaa saroja, joita lähiseutujen asukkaat ovat niittäneet karjalle talvirehuksi satojen vuosien ajan. Nykyisin luhtaa ei niitetä, mutta se pysyy avoimena jäiden ja tulvien ansiosta. Kansallispuistossa on yhteensä noin 20 ha luhtaniittyjä, joista yli puolet kuuluu Petraluhtaan. Muistuttajien tietojen mukaan Petranluhta on ilmeisesti saravaltaista sara- ja ruoholuhtaa. Tulvaisuus kuuluu luhtarantojen tyypillisiin ominaispiirteisiin.

Patrikansuon kuormituksen vaikutukset voivat muistuttajien arvion mukaan näkyä myös Petranluhdan vähittäisenä liettymisenä, koska etenkin kevyt turveliete voi kulkeutua jopa helposti Petranluhdalle asti.

Tässäkin tapauksessa luhdan liettymisen perustelut ovat Simolan (2021) selvityksen pohjalta vastaavia kuin lausunnossa on jo esitetty

(Simola 2021 https://www.geologinenseura.fi/sites/geologinenseura.fi/files/geologi_-_artikkelit/geologi_2021_4_01_simola_turpeenkaivunjaljet.pdf)

Patrikansuon turpeennoston kuormitus voi mahdollisesti aiheuttaa haittaa Petkeljärven kansallispuiston Valkiajärvellä sijaitsevan Petranluhdan luonnolle ja sen toimivuudelle, joten muistuttajat vaativat, että hakijan tulee selvittää hankkeen vaikutukset Petranluhdalla.

Petkeljärven kansallispuiston luhdista Petranluhta on laajin ja myös kulttuurihistoriallisesti merkittävä, joten Patrikkasuon turvehankkeen luhdalle aiheuttamat haitat vaikuttavat osaltaan myös koko kansallispuiston virkistyskäyttöön ja luontomatkailuun. Hakemuksen mukaan Kansallispuisto tarjoaa monimuotoisia virkistystoimintamahdollisuuksia, ja alue on ollut monitoimiretkelijöiden käytössä jo pitkään. Alueella voi harrastaa esimerkiksi retkeilyä, kalastusta, metsästystä, marjastusta, sienestystä ja luonnon tarkkailua. Kansallispuistossa on useita luontopolkureittejä, muun muassa 6,5 kilometrin mittainen Kuikan kierros, 3,5 kilometrin mittainen Harjupolku ja 2,0 kilometrin mittainen Korkeasärkän polku. Lisäksi kansallispuiston halki kulkee 31 kilometriä pitkä Taitajantaipaleen vaellusreitti. Alueella on myös Petraniemen leirintäalue, vieraslaituri ja uimaranta.

Arviointiohjelmassa todetaan myös, että Ilomantsin alueella toimii luontomatkailua ja eräretkeilyä järjestäviä yrittäjiä. Hankealuetta lähin luontomatkailupalveluja tarjoava yritys, Mantan Luontopalvelut, sijaitsee Möhkössä, noin 13 km etäisyydellä hankealueesta. Mantan Luontopalvelut järjestää toimintaa mm. Koitajoella ja Petkeljärvellä (Mantan Luontopalvelut 2023).

Muistuttajat huomauttavat, että kansallispuistossa toimii **Petkeljärvi Centerin** yrittäjänä Nina Tähti. Yrityksellä on majoitusta, ruokapalveluja, rantsauna, kanoottien ja kajakkien vuokrausta yms. <https://petkeljarvi.com/>. **Tätä yritystä ohjelmassa ei mainita lainkaan, joten tältä osin ohjelmaa tulee tarkentaa.**

Turvetuotannon vesistökuormituksen haitat Petkeljärven alueella voivat kohdistua Petranluhdan ohella Valkiajärveltä Nuorajärveen virtaavalle vesireitille. Vesireitillä on merkittävä kansallispuiston virkistyskäytön ja luontomatkailun kannalta. Reitti Mutalahdesta Petkeljärven kautta Koitajoelle ja Koitereelle on erittäin suosittu melontareitti. Vuosittain järjestettävän Karelia-Soudun pienvenerieitti alkaa Petkeljärveltä. <https://www.kareliasoutu.fi/fi/>. Edellä mainituille Petkeljärvellä toimiville luontomatkailuyrityksille melontareitti on tärkeä.

Muistuttajien arvion mukaan Patrikansuon vesistökuormituksella voi olla suoria haittoja melontareitillä ja välillistä haittaa Petkeljärven kansallispuiston kävijöiden ja siellä toimivien matkailuyritysten kannalta, koska mielikuva puiston puhtaista vesistä heikkenee turvetuotannon takia. Aiemmin tämä vesireitti ei ole ollut turvetuotannon vaikutuspiirissä.

Yllä esitetyn perusteella muistuttajat vaativat, että turvetuotannon haitat tulee selvittää myös vesireitillä Valkiajärveltä Nuorajärvelle ja selvittää myös hankkeen vaikutuksesta Petkeljärven virkistyskäytölle ja luontomatkailulle ja niiden kehittämiselle kyselytutkimuksena.

Petkeljärvi-Putkelanharju Natura-alueen (FI0700044) Natura-arvioinnin laadinnan tarpeellisuus

Hakemuksessa tuodaan esille, että luonnonsuojelulain 65 §:n mukainen Natura-arviointi on laadittava, mikäli hankkeeseen tai suunnitelmaan liittyen on havaittavissa viitteitä Natura-alueen suojeluperusteita heikentävistä vaikutuksista. Natura-arvioinnissa huomioidaan myös yhteisvaikutukset muiden alueelle kohdistuvien hankkeiden ja suunnitelmien kanssa.

Valkiajärvellä sijaitseva Petranluhta kuuluu myös Petkeljärvi-Putkelanharju Natura-alueeseen (FI0700044). Petranluhdan luhta-alueet ovat Natura luontotyyppinä vaihettumis-rantasoita. Natura-alueen tietolomakkeen mukaan Natura-alueella vaihettumis-rantasoita on yhteensä 35 hehtaaria, joten Petranluhdan osuus luontotyyppistä on huomattava suuri, ilmakuviin perusteella jopa yli 40 %.

Petkeljärven kansallispuistoa koskevan vaikutusarviossa Patrikkasuon vesistökuormituksen haitalliset vaikutukset voivat muistuttajien näkemyksen mukaan ulottua Petranluhdalla, jotka ovat Natura tietolomakkeen mukaisia alueen suojeltavia luontotyyppisiä, vaihettumis-rantasoita. Haitat näkyisivät luontotyyppin vähittäisenä liettymisenä, perustuen kuten jo todettu kevyen turvelietteen kulkeutumiseen luhta-alueelle (Simola 2021).

Valkiajärveltä Patrikkasuolta tulevat vedet virtaavat Natura-alueen vesireittiä pitkin Petkeljärven kautta seuraavaa suurempaa laskuvesistöä, Nuorajärveä. Tällä reitillä on tietolomakkeen mukaisia suojeltavia vesiluontotyyppisiä. Näiden määrästä tai osuudesta Natura-alueen kaikista vastaavista vesiluontotyypeistä muistuttajilla ei ole tietoja.

Yllä kuvatun mukaisesti yhdistykset vaativat, että hakijan selvittää hankkeen mahdollisesti aiheuttamia heikentäviä vaikutuksia Petkeljärven-Putkelanharjun Natura-alueen suojeltaville luontotyypeille ja laatia selvityksen pohjalta arviointiselostukseen, riippuen havaituista vaikutuksista, joko Natura -arvioinnin tarvearvio tai luonnonsuojelulain 65 §:n mukainen Natura-arviointi.

Ilomantsissa 23.4.2024

Luontokollektiivi ry

**Tuuli Hakulinen
Puheenjohtaja**

Ilomantsin luonnonystävät ry

**Ulla Vartiainen
Puheenjohtaja**

**Heidi Koponen
Sihteeri ja rahastonhoitaja**

Jäkkilän perinnemaisemayhdistys ry

**Arvo Ohtonen
Puheenjohtaja**

**Päivi Silfsten
Rahastonhoitaja**

Liitteet

Liite 1. kaitakämmeköitä Patrikkasuolla

Liite 2. kuvia Heinäpurolta

Liite 3. Mielipiteitä Patrikkasuolle suunnitellusta turvetuotannosta

Liite 4. Lakkojen keruuta Patrikkasuolla

Liite 5. Kyläläisten ja mökkiläisten uimaranta Haapojärvellä

Muistutuksen valmistamisesta ovat vastanneet FL, biologi Arvo Ohtonen ja FM, biologi Hannu Luotonen

Muistutuksesta on toimitettu myös allekirjoituksilla vahvistettu erillinen allekirjoitussivu

Liite 1. Kaitakämmeköitä Patrikkasuolla kesällä 2022

Liite 2. Kuvia Heinäpurolta kesältä 2022

Liite Mielipiteitä Patrikansuon turvesuunnitelmasta, Pogostan sanomat Kirjoittajista Niilo Nissinen on Patrikan lähikylästä Haukivaarasta ja retkeilee Patrikkasuolla ja tehnyt alueella luontokartoituksia. Joni Orava on puolestaan Haapojärven mökkiläisiä

Mystistä turvetta Patrikkasuolta

28.3.2024 ilmestyneessä *Pogostan Sanomissa*, Neovan Markus Tykkyläinen viittasi ympäristövaikutusohjelmassa Patrikkasuosta: ”jostain mystisestä syystä Ilomantsissa on soita, jotka kelpaavat tähän tuotantoon”

Jospa lähdemme avaamaan sanaa mystinen. Suomen sivistysanakirja tietää kertoa että sanalla ”mystinen” viitataan: Salaperäinen, salainen.

Myös arvoituksellinen, hämmentävä, selittämätön, ylikuonnollinen, okkulttinen sanat tulevat esiin. Neovan käytettävissä kuitenkin on paljon tieteellisesti todistettua aineistoa, josta ”mystisyys” olisi luetta- vissa pois.

Neovalla voisi olla tulevaisuus aktiivihiihden valmistamiseen

myös oikeasti uusiutuvista raaka-aineista.

Mikäli Neova alkaisi oikeasti tutkimaan turpeelle vaihtoehtoja aktiivihiihden raaka-aineeksi, samat työpaikat Ilomantsissa säilyisivät. Tutkijat säilyttäisivät työpaikkansa ja kuskeille olisi edelleen töitä, vain kyytiin lastattava materiaali muuttuisi. Kaivinkoneyrittäjät voisivat saada mielekästä työtä soiden ennallistuksen parissa, puhumattakaan matkailuyrittäjien intresseistä.

Tykkyläisen perustelu ”mystisestä” turpeesta on todella erikoinen ja riittämätön siihen, miksi yhtäkään suota pitäisi ottaa turvetuotantoon.

NIILO NISSINEN
Ilomantsi

» LUKIJOILTA

Patrikkasuon turvetuotannosta on luovuttava

Neova Oy suunnittelee aloittavansa Ilomantsin Patrikkasuolla turvetuotannon. Hallinto-oikeus poisti vastikään maakuntakaavasta turvetuotannon varausmerkinnän muun muassa Patrikkasuon osalta. Suo kuuluu luonnontilaluokkaan 2.

Valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaan luokan 2 soilla luonnontilaa muuttava käyttö on mahdollista vain, jos suon yleinen luontoarvo on seudun ojitusasteen perusteella keskimääräistä alhaisempi eivätkä erityiset luontoarvot ole merkittäviä.

Seudun ojitusaste on kuitenkin selvästi keskiarvoa korkeampi, ja lisäksi suolla on runsaasti luontoarvoja, muun muassa uhanalaisia luontotyyppisiä, kasveja ja lintulajeja.

On pöyristyttävää, että Neova on päättänyt aloittaa uusien turvetuotantoalueiden luvittamisen kaikkein luonnontilaisimmilta

soiltaan, jotka eivät kuulu edes maakuntakaavan turvevarauksiin, ja toimii valtionyhtiönä valtion suostrategian ja suositusten vastaisesti. Turvetuotannon haitat lähialueen asukkaille, mökkiläisille ja luonnossa liikkujille olisivat valtavat. Patrikan kylä sijaitsee vain muutaman sadan metrin päässä suolta.

Asukkaiden kaivojen kuivaminen ja veden laadun heikkeminen on pohjaveden laskiessa ilmeinen riski.

Asutukselle aiheutuisi melu- ja pölyhaittoja. Turveralli huonokuntoisella Runon ja Rajan tiellä tuskin hiveltäisi kunnan matkailuimagoa. Kuivatusvedet laskettaisiin Haapojärveen, jonka rannoilla on yli 20 kesämökkiä. Alueelle on kaavoitettu yli 50 mökkitonttia. Järvi on kärsinyt jo nyt alueen runsaista metsäojituksista. Vesi on erittäin ruskeaa, hapanta ja rautapitoista, ja pohjan lähellä vesi on lähes

hapetonta. Petokalojen elohopeapitoisuudet ovat korkeita.

Turvetuotannon aloittaminen lisäisi Haapojärven ja sen alapuolisten vesien kuormitusta entisestään. Ilomantsin kunnan taholta tällaisen hankkeen puoltaminen olisi Patrikan asukkaille ja Haapojärven mökkiläisille törkeä pyllistys. Turvetuotannon myötä asuntojen ja loma-asuntojen arvo tulisi romahtamaan. Haapojärvi ei soveltuisi enää virkistyskäyttöön eikä kalastukseen, ja vaikutukset näkyisivät myös Nietaselällä, Valkiajärvellä ja Petkeljärvellä, joiden alueella on muun muassa kansallispuisto ja lukuisia suojelualueita.

Vetoamme Ilomantsin kuntapäättäjiin ja Neova Oy:n, että Patrikkasuon turvetuotantohankkeesta luovuttaisiin.

JONI ORAVA
Joensuu/Ilomantsi
LAURA TOLVANEN
IlomantsiPro Patriikka -liike

Liite 4. Kyläläiset lakkojen keruussa Patrikkasuolla

Liite 5. Kyläläisten ja mökkiläisten uimaranta Haapojärvellä

